

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

4. Maj Kollegiet i København. Her samledes man den 3. maj til Fangesammenslutningens kammeratsskabsaften med så stor deltagelse, at alle rammer blev sprængt.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til fondens formand, general F. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: General Fl. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.

Tlf. (03) 56 02 07.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtasevej 6, 2900 Hellerup.

Tlf. (01) 62 77 80. Giro 1 00 07 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Tlf. (06) 81 07 09.

Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen,

Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. Tlf. (01) 61 18 91.

Den øvrige bestyrelse består af:

	Rektor Paul Holt Præstevangsvej 35, 8210 Århus V Tlf. (06) 15 48 05	Kontorchef O. Olesen Leonorasvej 8, 9000 Hasseri, Aalborg Tlf. (08) 18 04 51
Skræddermester Povl Brandt Glerupvej 19, 2610 Rødovre Tlf. (02) 91 13 72	Direktør G. Jespersen Gullestrupvej 7, 7400 Herning Tlf. (07) 12 11 84	Redaktør Johs. Rasmussen Ømkulevej 9, 7100 Vejle Tlf. (05) 82 65 72
Overlærer Preben Feddersen Caroline Amalevej 11 5874 Lundeberg, Hesselager Tlf. (09) 25 14 77	Oberst K. Kjeldsen Hallingager 47, 5750 Ringe Tlf. (09) 62 31 63	Provst Poul Riis Herrestræde 1, 4200 Slagelse Tlf. (03) 52 05 33
Overpostbud E. Holger Grome Tårnby Torv 24, 2770 Kastrop Tlf. (01) 50 33 86	Tandtekniker Leo Kæraa Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg Tlf. (06) 27 04 28	Solveig Skjøtt Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose Tlf. (02) 48 56 74
Sparekassedirektør Einer Hauberg Holballe 3, 6473 Tandslæt Tlf. (04) 44 76 04	Arkitekt Ove Chr. Lembcke Brødregade 19, 8900 Randers Tlf. (06) 42 51 30	Fhv. justitsminister Knud Thestrup Rosenvængets allé, 10.3, 2100 Kbh. Ø Tlf. (01) 42 41 72

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 1.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT

Poul Nielsen, Bjernedevej 40 a,
2700 Brønshøj
(01) 74 26 35
Giro 9 31 54 54

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frøde Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDHOLD:

Mindelunden - et bindeled	59
30.000 i Ryvangen den 4. maj	62
Dagbogen	65
Seriøs 20. april	67
Runde dage	69
Erstatningslovens historie III	72
Foreningerne	76-83
Bøger	83
Mindeord	83
Adresseliste	84

De efterfølgende numre af vort blad udkommer 15/8 og 15/10. Stof fremsendes 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 3

JUNI 1980

35. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af dansk fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen
Gestapo-Fangerne . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

Mindelunden - et bindeled, som vort folk ikke kan undvære

Ved Sammenslutningens besøg i Ryvangen den 4. maj talte Jørgen Kieler.
Vi bringer hans tale som spidsartikel

For 35 år siden tændte befrielsesbudskabet lys i vore vinduer og i vore øjne. Mange mindes denne dag som den mest glædelige i deres liv, og det er vel forståeligt også for os, der ikke nåede hjem til den 4. maj, at man stadig væk søger at genopleve befrielsens feststemning i erindringen og samtidig nærer et ønske om at delagtiggøre næste generation i den altbeherskende følelse af fryd og letelse.

Der vil dog sikkert være nogle, som i deres stille sind kan frygte, at dette ikke vil være muligt, og der vil utvivlsomt være andre, som af forskellige grunde nærer et ønske om at glemme. »Den tid er passé«, var en politikers svar til de unge, der i en fjernsynsudsendelse for nylig prøvede at finde ud af, om besættelsestidens historie havde nogen betydning for dem. Der er i øjeblikket intet, der tyder på, at han har ret, men det kan vel ikke på forhånd udelukkes, at han vil få det, med mindre vi gør noget for at forhindre det.

Der er utvivlsomt mange unge, der i denne forbindelse ville spørge, om der er nogen grund til at fastholde mindet om en fortid, der bliver stadig mere og mere fjern. Jeg tror egentlig, at den splittelse, der præger det danske samfund i dag, er mere end tilstrækkelig begrundelse. Ingen nation kan bevare sin identitet uden en fælles historie, og intet folk sin enhed uden et fælles udgangspunkt, for hvilket alle nærer respekt. Vi mødes her i dag, fordi vi, og med os mange andre, er af den opfattelse, at netop denne Mindelund er et bindeled, som et folk, der er i stærk splid med sig selv, ikke kan undvære.

»IKKE BANGE FOR AT DØ«

Lad os i tankerne prøve på at genopleve det offer, de bragte. For mange begyndte det med arrestation, brutalt forhør og direkte tortur. Med fin selvironi beskrev en vordende digter, Georg Quistgaard denne fase af sin lidelseshistorie:

»Hvad jeg følte var, at nu drejede det sig om at redde livet på en pæn måde.« - Det lykkedes ham ikke at redde livet. Georg ligger begravet her i Mindelunden.

Andre havde på forhånd opgivet håbet om at redde livet. For dem drejede det sig om at dø på en pæn måde. En lille måned før Georg Quistgaards henret-

telse eksekveredes dødsdommen over Danmarks mest torterede modstandsmænd - Svend Otto Nielsen, også kaldet John. Den 9. december 1943 blev han indbragt på Dagmarhus med overskudt lårknogle og 7 skud i kroppen. Han var blevet angivet af en stikker, som savnede penge. John blev udsat for den mest bestialske tortur. Han skreg af smerte, men sagde herudover ingenting. Han blev derefter smidt ind i en celle i Vestre Fængsel, hvor han henlå hjælpeløs i over en måned. Siden bedredes hans kår, og jeg var herunder flere gange sammen med ham på gårdtur.

»Hvordan mon de vil binde mig til pælen? Jeg kan jo ikke stå,« var et af de spørgsmål, han flere gange vendte tilbage til. Den 26. april 1944 stod Gestapo og ventede på ham, da jeg bar ham ind fra gårdtur. Han blev ført til Dagmarhus og dødsdømt. I sit afskedsbrev skriver han bl.a.:

»Nu er det slut, mon jeg hører skral-

Ved Fællesmonumentet i Ryvangen nedlagde i løbet af dagen mange grupper smukke kranser med bånd i rødt, hvidt og blåt.

Børnene lægger blomster i Mindelunden.

det eller er død forinden? Ja, det vil snart vise sig. Jeg er ikke bange for at dø, og jeg håber heller ikke, at jeg bliver det, men prale skal jeg jo ikke for tidligt, der er grænser for mod.«

Vi ved ikke, hvordan de bandt ham til pælen, men jeg er sikker på, at hans mod rakte til.

Men Vestre Fængsel havde også en mindre belastende hverdag, i hvilken fjenden fik et ansigt, som ikke var ganske uden menneskelige træk. Georg Quistgaard skriver i sin fængselsdagbog:

»Mærkværdige mennesker! Hele dagen går de rundt med mørke miner. Krudtvante krigere, pligttro tjenere. Med brøsig røster genner de os, skarpe blikke våger over hver bevægelse. Men når møjen er endt, og dagen lægger sig, dukker de frem med spejlæg og kalder hverandre ved bitte sjove navne.«

SS-TRIBUNALET DØDSDØMTE 14 FRA HVIDSTEN-GRUPPEN

Og de menneskelige træk blev ikke sjældent til sjælekval, når de konfronteredes med den yderste konsekvens af deres egen gerning. Den 27. juni 1944 afsagde SS-tribunalet dom over Hvidsten-gruppen. Ialt 14 blev dømt, heraf 8 til døden. Den eneste, der græd, var tolken. To dage senere fandt henrettelsen sted. Den tyske fangevogter, der åbnede celledøren, da de om morgenen blev afhentet, lukkede kort efter døren op til en anden celle, i hvilken min søster Elsebet var indsat. Dybt grebet berettede han

om, hvorledes Marius Fiil, kromanden fra Hvidsten havde omfavnet ham, da han gik ud af døren, og ønsket ham alt godt. - »Hvis jeg kunne dø sådan, skulle jeg ikke ønske mig mere,« var hans kommentar.

HENVED 500 DØDE I AKTION

Listen over officielt henrettede er på 102 navne, men mellem 4 og 500 af modstandsbevægelsens medlemmer døde i aktion, under forhør eller under interneringen her i landet. Ca. 700 døde i koncentrationslejre eller lige efter repatrieringen, og mange flere døde siden af de lidelser, de havde pådraget sig under deportationen.

Men hvordan døde han, den forpinte og udsultede koncentrationslejr fange. Mange af os har siddet ved siden af ham de sidste minutter. Ansigterne og navnene er forskellige, men et fælles præg var der dog over disse døende. Blandt dem, der står klarest i min erindring, er Holger-Danske-lederen Jørgen Staf-feldt, som døde i Porta den 25. december 1944. Jeg tog afsked med ham, og det faldt i min lod på de overlevendes vegne at byde ham og alle de andre, der ligger begravet her i Mindelunden, velkommen hjem den 16. juli 1947. Jeg vil godt stå ved mine ord fra den lejlighed:

YDMYGHED OG STOLTHED

»Han lå stille og roligt i sin køje. Tilsyneladende adskilte han sig ikke væsentligt fra dem, der endnu med få kræfter i behold færdedes omkring ham. Og dog var der noget ved ham, som man ikke fandt hos den plejer, der bragte ham den sidste skål suppe, eller den ven, som gav ham den sidste stump brød. Midt i en lille, men gennemført ond verden, hvor menneskene gradvis blev omdannet til jagede dyr, spredte han en forunderlig ro omkring sig. På en gang præget af ydmyghed og stolthed. Hans øjne afspejlede dyb bekymring for dem, der fortsat led, som han havde lidt. Hans tanker gik til dem derhjemme, hans sorger gjaldt deres fremtid. Hans famlende hænder søgte vennens, der ordnede hans tæppe, for igen et sidste håndtryk at vise sin taknemmelighed og medlidenhed med ham, der skulle leve videre. Men samtidig bredte et lille sejrsmil sig over hans læber. De havde prøvet på at berøve ham retten til at være menneske og til at elske menneskene. Og de havde tabt.

Forskellen mellem liv og død havde tabt i betydning. Livet tilhørte en fjern fortid, og døden, som han daglig havde for øje, forekom ham ofte mere tiltrækkende end afskrækkende. Den blev et våben imod dem, der havde forsøgt at omskabe ham til et følelsesløst, egoistisk væsen, der kun anerkendte en ret - den stærkestes. Midt i den kulde, som kun ondskab kan sprede, bredte sig varmen fra et menneske opfyldt af rige følelser af menneskekærlighed. Et sidste lille smil, og døden gjorde stille ende på hans lidelser som fange.«

En del af de døde KZ-fanger blev fundet og hjemført til Danmark. Nogle af dem hviler her, men mange andre blev aldrig fundet. Deres navne står på mindemuren.

1500 KRIGSSEJLERE VENDTE ALDRIG HJEM

Men der var andre, der aldrig blev fundet. Det største dødsoffer bragte de danske krigssejlere, hvoraf 1500 aldrig vendte hjem. Vi har sat dem et mindeanker i Nyhavn. De er ikke glemt. Men har vi fantasi til at forestille os deres sidste timer, hvis vi ikke selv har sejlet i konvoj. Der er sikkert blandt de tilstedeværende nogle, som har langt bedre forudsætninger end jeg for at berette om deres skæbne. Jeg vil dog tro, at vi alle umiddelbart kan fornemme, hvor stor en belastning, det må have været, at sejle i udslidte skibe over Nordatlanten i al slags vejr med slukkede lanterner og ordre til aldrig at standse for at samle forliste op. De sejlede med våben, og våbnene skulle frem, også til os.

Vi kan vel forestille os, hvor stor en belastning, det må have været at vide, at minen kan ligge der og vente på dig ved næste skruedomdrejning, eller at torpedoen måske allerede er affyret. I Vestre Fængsel var der dog pauser mellem forhørene, og i koncentrationslejrene lod vore plageåndere os dog af og til i fred. Krigssejlerne var derimod konstant truede fra det øjeblik, skibet forlod allieret havn. Han sultede ikke, og han var ikke udsat for tortur, men hans arbejde var udmattende, han fik aldrig søvn og levede i kulde og evig angst. Når torpedoen ramte, var chancerne for redning minimale, og dog har vi i Frihedsfonden beretninger om danske søfolk, som har oplevet både 2 og 3 torpederinger. Hvad stof er de folk gjort af?

I sit forord til Georg Quistgaards

fængselsdagbog skriver Elias Bredsdorf om de mennesker, der ofrede livet for Danmarks frihed:

»TÆNK, HVIS DE IKKE HAVDE VUNDET«

»Det var mennesker, levende varme mennesker, der døde, for at vi andre kunne leve og eje den frihed, som de havde købt med deres liv, mennesker, der med Georg Quistgaard har ret til at sætte som deres gravskrift:

VI VANDT I HVERT FALD EN KRIG«.

Tænk hvis de ikke havde vundet. Så havde vi ikke fået chancen til at tage os af dem, der nok overlevede, men som satte helbredet til. Så havde vi ikke haft chancen for at skabe en erstatningslov, som i flere henseender er forbilledlig, omend den bliver vanskeligere og vanskeligere at fortolke. Så havde vi ikke fået chancen for at belære vore børn om en tid, der blev præget af mennesker, som var villige til at ofre livet for deres politiske modstandere, som skabte en folkelig enhed i kampen for retten til at mene noget forskelligt. Så havde vi ikke fået chancen til at mindes Arne Lützen Hansen, der i sit afskedsbrev til sin familie beder dem drage omsorg for, at hans 7 måneder gamle søn Søren må lære, at det vigtigste her i livet er kærlighed, derefter kommer tolerance og så tolerance og derefter tolerance igen.

Kan vi i dag, hvor der er tendens til at lade aggressionerne få frit spil, sætte en parentes om dette budskab og betragte vor fælles fortid som passé?

Nej, her skal ikke glemmes.

36 Hitler-dommere kan risikere mordanklage

Vestberlin 22/3: Mindst 36 tidligere dommere og advokater fra Hitlertysklands såkaldte folkedomstol lever endnu og risikerer at blive anklaget for mord, meddelte Vestberlins justitsmyndigheder torsdag. Folkedomstolen nåede fra 1934 til 1945 at afsige 5289 dødsdomme i sager om politisk undergravende virksomhed eller for kritik imod naziregimet. Domstolen var specielt oprettet til at behandle anklager om forræderi.

Vestberlins justitsminister, Gerhard Moritz, gav meddelelsen om den mulige retsforfølgning af de tidligere nazidødsdommere og advokater i byparlamentet. Justitsministeren satte selv en ny undersøgelse i gang i oktober i Hitlers folkedomstol. Byens justitsministerium overvejer nu spørgsmål om eventuel mordanklage mod de 36 sporede Hitler-jurister.

Tidligere forsøg på at retsforfølge dommere fra folkedomstolen er mislykket efter en kendelse fra den vesttyske forfatningsdomstol om, at der var tale om en regulær og uafhængig justitsinstitution. Efter den vestberlinske justitsministers mening bør forbundsdomstolens kendelse ændres. Der er beviser for, at folkedomstolen betragtede sig selv som en politisk tjener for nazi-regimet, sagde Vestberlins justitsminister.

FRA REDAKTIONEN

Ved planlægningen af hvert nyt nummer er der på redaktionen hver gang det positive ønske og håb at kunne sætte alt stoffet med den store skrift. Den hedder i den moderne betegnelse 9/10, men hidtil er det hver gang gået sådan, at for at skaffe plads til det presserende stof, har det været nødvendigt at sætte en del af stoffet med den mindre skrift 8/9.

Vort blad har jo siden fusionen haft mange sider til rådighed, og vi har hele tiden kunnet glæde os over pladsmangel. Den anden mulighed var jo stofmangel.

Der er ingen læsere, der hidtil har beklaget sig over, at en del stof sættes med de små typer, men det er redaktionens syn på denne sag, at det giver et kønnere blad, hvis næsten alt er sat med de større typer.

Vi skriver også dette for at understrege, at vi stadig meget gerne modtager korte artikler, dvs. bidrag, der kan rummes på een eller 2 spalter, og vi ser gerne, at flere læsere lader høre fra sig. Vi har meget stof på lager, men indsendte aktuelle eller nostalgiske indlæg er med til at understrege, at vi udsender et medlemsblad.

Og så vort gamle ønske: At flere tænker på billeder. De liver vældigt op i spalterne, men vi skal have fotografierne ret hurtigt. Se venligst bladets side 2 om indsendelsesfristen.

Ja, og så var det måske på sin plads, at tilføje vi ikke dyrker kontroversielle indlæg.

DEN »LILLE MINDELUND« PÅ BISPEBJERG KIRKEGÅRD

I det sydvestlige hjørne af Bispebjerg Kirkegård i København findes en såkaldt »Lille Mindelund« med 83 grave fra besættelsestiden, nemlig 43 politifolk, 24 frihedskæmpere og 16 soldater. Frihedskampens Veteraner og Rigspolitiet har i flere år arbejdet på at få skabt en værdig ramme omkring gravene. Og det er nu lykkedes, således at man i forbindelse med 35-års dagen for befrielsen kunne aflevere en smuk plet med nye gravsten, ny beplantning og en nyopsat oversigts-tavle over gravene.

Restaureringen har kostet 230.000 kr., der er tilvejebragt ved samarbejde mellem Københavns kommune, justits-, forsvars- og kirkeministerierne.

Der er grund til at takke den lille komité, der gennem flere år har arbejdet med projektet. F.V. og politiet har i komiteen været repræsenteret af kriminalassistent Frank Zorn, Amalienborgklubben.

De 12 blomsterbørn er her ved KZ-fangernes grave.

30.000 I RYVANGEN 4. MAJ

Frode Jakobsen, tidligere minister og medlem af Danmarks Frihedsråd, holdt aftenens tale i Ryvangen.

4. maj-dagen blev i år tilsmilet af et ønskevejr. Lige fra morgen til aften skinnede solen, der var lunt, der var lyst, der var skønt med de nyudsprungne træer, og de mange blomster forskønnede skovbunden.

Allerede fra klokken 10, da Minde-lunden åbnede sine porte, var der mange mennesker, der med interesse og sympati fulgte de ivrige skolebørns arbejde med at få lagt en buket på hver enkelt grav og ved hver mindeplade. Buketterne var holdt i rødt, hvidt og blåt.

Kl. 19.30 tændtes lysene på gravene og projektørerne på fællesmonumentet. Så spillede blæserne under ledelse af Willer Rasmussen, og de afløstes af Zahles Skoles kor under ledelse af Minna Hess-Thaysen.

Zahles Skoles kor sang betagende under ledelse af Minna Hess-Thaysen først ved monumentet, senere ved pelotonerne.

Kl. 20 talte fhv. minister, medlem af Danmarks Frihedsråd, Frode Jakobsen.

I sin manende tale sagde han:

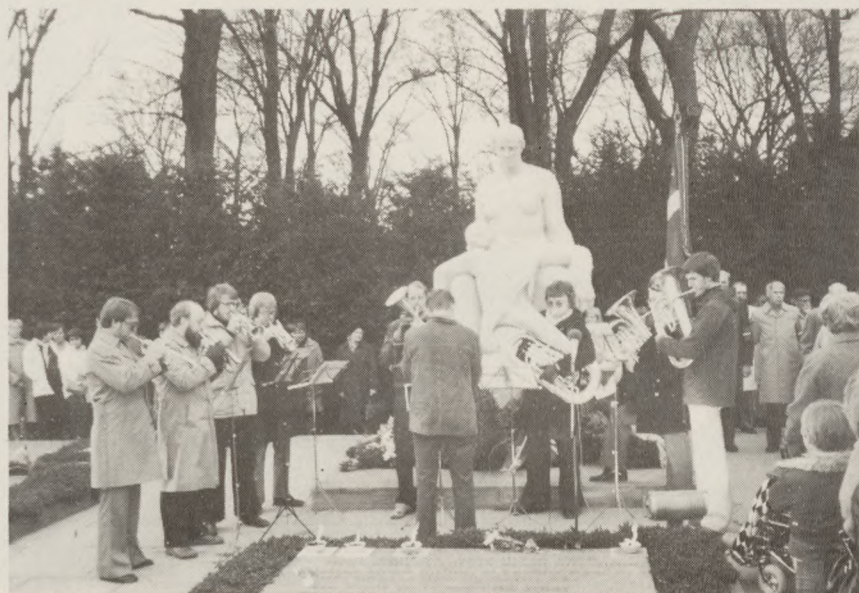
Den 4. maj var en sejrens dag. Hvor husker vi jubelen!

Men hvor står vi her? Vi står mellem grave. De fleste af os, som står her, har kendt nogle af dem, som ligger her. Derfor bliver vort sind trukket i to retninger: Jubelen fra den aften for 35 år siden: Friheden igen! Og så sorgen over ofrene.

Og det var jo ikke bare de godt hundrede, som ligger her. Og ikke bare Danmarks ofre. Det er dem, vi kender. Men de var som en dråbe i havet.

VIST VAR DET EN SEJRENS DAG

Vist var det en sejrens dag. Men den sejr havde kostet. Måske var det 50 millioner menneskers liv - hele verden over. Mange af dem under de frygteligste pinsler. Nogle af jer har set det med

Willer Rasmussen med sine dygtige blæserne.

Der var flere deltagere fra Bernadottegården i Roskilde. Her ses vor fangekammerat Harry Christiansen i rullestol.

jeres egne øjne - selv ofre. Vi andre har i hvert fald set de grufulde billeder.

NOGLE ØNSKER AT SLÅ EN STREG OVER DET HELE

Og så er det, som om nogle ønsker at slå en streg over det. Ikke tænke tilbage. Ikke mindes. Tilgive og glemme. Ja, der er nogle, som vil bagatellisere det. Bagatellisere, at verden alligevel blev reddet ved, at millioner af mennesker gav deres liv.

Jo, der var grund til at juble den aften

Og de sidste buketter blev lagt ved pelotonerne.

for 35 år siden. Og der er stadig grund til at juble. Meget er ikke kommet, som vi dengang håbede. Men havde der ikke været mennesker verden over, som var villige til at gå ud i kampen - ja, så ville kulturen, som vi kender den, være død.

Og der er grund til at holde det sammen: Glæden over sejren - sorgen mellem gravene, jubelen over friheden igen - billedet af de 50 millioner forpinte ansigter. For de to ting hører uløseligt sammen. Det var menneskets værdighed, vi vandt igen. Og det var den pris, som det kostede.

Det har en dobbelt historie at fortælle os: Mener vi, at det var prisen værd, så

fortæller det os noget om værdsættelsen af frihed, respekt for mennesket. Og det andet, som det fortæller os? Det er, hvad det var, vi kæmpede imod. Nej, det skal ikke glemmes. Ikke bagatelliseres. Ikke blive til noget, som unge mennesker trækker overbærende på skuldrene ad.

JORDEN BLEV IKKE ET HIMMERIGE

Jorden blev ikke til at himmerige den 4. maj 1945. Mange af dem, der var med, blev skuffede. Men det skal de vide: Blev alting ikke godt - og det bliver det vel aldrig, så standsede vi foran afgrundens rand. De skal vide, at det var de mest djævelske planer, dem, der gik op i luer i Berlin for 35 år siden.

De døde - de få her, som vi holdt af - og de millioner, som vi ikke kender - de skal vidne for kommende slægter om, hvad det var, vi kæmpede for. Og hvad det var, vi kæmpede imod. Det er derfor, de to ting hører sammen. Det er derfor, stedet her er det rigtige: Jubelen over friheden - her mellem gravene.

MINDELUNDEN HAR TRE MILEPÆLE

Johannes Fosmark, der har ledet 4. maj-dagen i Ryvangen siden starten, sagde derefter:

»Mindelunden har 3 store dage, nemlig den 29. august 1945, da Arne Sørensen i sin egenskab af kirkeminister indviede de hittidige skydebaner til at være Danmarks mindelund. Den 5. maj 1955, da statsminister Hans Hedtoft

Mogens Skovbak ankommer med de 300 buketter. Han var med som dreng de første år, vi tændte lys på gravene. Han er her ledsaget af sin lille datter.

indviede den færdiggjorte mindelund, og den 4. maj 1977, da kulturminister Niels Matthiassen indviede den udviede mindelund, der nu dækker et areal, der er en tredobling af det oprindelige. Herved har pelotonerne fået den naturlige inddragelse i mindelunden.

Vi samledes den 20. april på Strøget ved mindesmærker for muselmanden, ham, der havde så lidt at leve af, men så meget at leve for, og frihedskampen rummer jo netop et budskab, der gør, at vi trygt kalder ad ungdommen, der så flittigt har sluttet op også i dag.«

Der fortsattes med sang og musik, og for første gang vovede vi at få de mange deltagere til at synge med på to af sangene - og det gik særdeles godt.

Æ trou'e det æ bedst vi blywer ve det dansk

Det mente digteren Karsten Thomsen, Frøslev, for hvem der den 4. maj om aftenen rejstes en mindesten i den nuværende Frøslevlejr.

Efter indbydelse fra Statsskovbruget, Gråsten Skovdistrikt og Kontaktudvalget for Frøslevlejrens Museum, holdtes der 4. maj-sammenkomst på Karsten Thomsens Plads ved Frøslevlejrens nordport søndag aften. Flere hundrede var mødt i anledning af afsløringen af en mindesten for digteren Karsten Thomsen (1837-1889). Efter at Padborg Jernbaneorkester havde slået tonen an, indledte statskovdirektor H. Frølund, Klampenborg, med at give en kort karakteristik af kromanden og digteren Karsten Thomsen, Frøslev, der med sin ranke karakter, sit danske sindelag og sine digteriske evner kom til at betyde så uendelig meget, ikke blot for sin samtid, men også for de generationer, der op til i dag er fulgt efter.

Næste taler var professor, dr. phil. Troels Fink, der nævnte, at man i Karsten Thomsen har kunnet finde et af eksemplerne på, hvor meget et enkelt menneske kan komme til at betyde for andre. Han havde fra lille af fundet ud af, hvor det var, han folte sig hjemme i de bevægede tider, han kom til at gennemleve. Hans valgsprog fra skoletiden: »Æ trou'e, det æ bedst, vi blywer ve' det dansk«, forblev han tro livet igennem.

Hvad han skrev er brugbart den dag i dag - hans viser synges stadigvæk.

Efter at Frøslev Mandskor havde sunget en del sange, fandt selve afsløringen af mindestenen sted. Den blev foretaget af Karsten Thomsens barnebarn, Matthiesen, Bov, der takkede på familiens vegne for den hæder, der var vist hans bedstefar.

Med jernbaneorkestret i spidsen gik den talstærke forsamling til pladsen ved hovedtårnet, hvor befrielsen bl.a. mindedes ved, at man gennem højtalere endnu en gang kunne høre det glade budskab fra London den 4. maj 1945.

Hvidbjerg

- Vi trænger til en vækkelse igen, som den vi oplevede under besættelsen, hvor mange tog opgaven op og gik ind i kampen mod nazismen. Men i dag drives de unge ud i arbejdsløshed og folket sover hen.

Sådan talte forstander Schultz Pedersen, Krabbesholm Højskole ved Skive, ved frihedsfesten i anlægget i Hvidbjerg i Nordvestjylland til minde om 4. maj 1945.

Forinden var et faneoptog gået gennem byen. 17 faner fra lokale foreninger flankerede orkestret fra FDF i Struer. Det begyndte at spille ved plejehjemmet »Solvang«, derefter marcherede man til sygehuset og videre til anlægget, hvor mellem 200 og 300 mennesker deltog i festen.

Vestervig

- Åndeligt ufrie demokrater kan være farlige, sagde provst Knud Schjødt-Pedersen ved 4. maj-gudstjenesten.

- På denne mindeaften lader vi tankerne gå tilbage til den time, da diktatur afløstes af frihed, da angsten for morgendagens begivenheder afløstes af en fantastisk befrielsesfølelse. Danmark var igen blevet et land, hvor man frit kunne sige sin mening uden frygt for hemmeligt politi og fangelejr. Alle var så fulde af følelser, at de simpelt hen måtte give udtryk for det, og knapt var det blevet morgengry på den følgende lysegrønne majdag, før Dannebrog gled til tops og klædte landet i rødt og hvidt.

Provst Knud Schjødt-Pedersen, Vestervig, var bevæget, da han i aftes i netop samme time, som da befrielsesbudskabet lød over radioen for 35 år siden, prædikede ved en gudstjeneste i Vestervig kirke. Han havde deri et bredt tankefællesskab med de af de tilstedeværende erkendende, at det på sin vis blev livets følelsesmæssige oplevelse i dens overstrømmende spontane glæde.

Schjødt-Pedersen dvælede i sin prædiken også ved den næsten ubeskrivelige følelse af nyvunden frihed, som væltede ind over de mennesker, der nu kunne forlade tyskernes fangelejr, kunne tale og synge frit og atter bekende sig til det, der for dem var sandheden. Og dermed knyttede prædikanten tråden til dagens tekst, Johs. Evangeliet, kap. 8, versene 28-31, hvor det bl.a. hedder: »Hvis I bliver i mit ord, er I sandelig mine disciple, og I skal forstå sandheden, og sandheden skal frigøre jer.«

- Åndeligt ufrie demokrater kan være farlige, og ansvaret for friheden er måske lige så

stort nu som i hine majdage netop fordi vi lever i en tid med stor frihed. Derfor bør vi spørge os selv, hver gang vi tænker på de, der ofrede livet: hvordan bruger jeg friheden, sagde Knud Schjødt-Pedersen.

Også de valgte salmer og orgelmusikken var præget af den minderige aften, som i kirken yderligere understregedes ved, at foreninger og uniformerede korps fra sognet stod vagt ved i alt otte faner.

Randbøl

Befrielsen blev mindet den 5. maj ved en gudstjeneste i Randbøl kirke ved Vejle.

Efter gudstjenesten var der kransenedlæggelser ved gravene for 5 engelske flyvere, der blev skudt ned i Randbøl, samt ved en af sognets egne faldne.

Derefter var der sammenkomst i Nørup sognegård med tale af provst K. Baagø, Møhlholm, Vejle. Der blev sunget fællessange, og der var tændt mange levende lys.

Frihedsfest på Skamling 5. maj

Modstandsbevægelsens Region III, der omfatter Syd- og Sønderjylland, højtideligholdt befrielsesdagen 5. maj 1945 med en sammenkomst på Skamling. Forud herfor nedlagdes på regionens vegne en krans ved klokkestaben, der er rejst til minde om de modstandsfolk, der satte livet til i kampen for friheden. Kransenedlægningen blev foretaget i år af tømmerhandler Aksel Michelsen, Tønder.

Ved den efterfølgende sammenkomst på Højskamling talte den kendte redaktør, Verner David Melchior, Tel Aviv, om det store politiske brændpunkt, Mellemøsten.

4.-5. maj i Radioen

Danmarks Radio markerede befrielsen, bl.a. ved oplæsningen af Nicoline Fosmarks dagbogsblade fra Kolding, da 12.000 danske og nordmænd i 1945 vendte tilbage til livet. Det skete søndag den 4. maj og mandag den 5. maj, begge på program 1. Oplæser var skuespillerinden Katja Mische-Renard. Udsendelserne faldt altså i to afsnit, det ene på 20, det andet på 25 minutter.

Dagbogsbladene karakteriseres af radiofolk som fremragende erindringsbilleder.

DAGBOGEN

JULI

Tirsdag 1.

1940: Undtagelsestilstand i Storkøbenhavn. Al trafik til og fra byen forbydes. Al færgefart og toggang standser landet over. Voldsom tysk terror i Københavns gader med indsats af kanoner, tanks og flyvemaskiner. Mange dræbte, over 200 sårede.

Onsdag 2.

1940: Politisk borgfred mellem rigsdagens danske partier. Samarbejdsudvalget dannes. - 1942: Arrestordre mod minister Kauffmann, Washington. - 1944: I nat et halvt hundrede dræbte. Tyskerne frygter, at mejerierne også vil strejke, og meddeler, at de vil frafalde krav, uden at denne tyske eftergivenhed dog må meddeles offentligheden. Proklamation om genoptagelse af arbejdet undertegnes af administrations- og industri- og fagforeningsfolk. Frihedsrådet opfordrer til fortsat strejke, indtil værkerne genåbnes, spærretiden ophæves, Schalburgkorpset fjernes fra byen, så der ikke forekommer repressalier.

Torsdag 3.

1941: Forberedelser til fællesbespisning, hvis gastilførslen skulle svigte. - 1944: Tyskerne viger for de danske krav, hvorefter generalstrejken aflæses. Politikere, industri- og fagforeningsfolk opfordrer til arbejde. Sporvognene kører med 2 betjente hos vognstyren. Strejken kostede 93 livet, 671 sårede. Da arbejdet ikke omgående genoptages alle steder, truer Pancke med på ny at lukke værkerne og bombardere visse kvarterer i København.

Freitag 4.

1940: Første alsangstævne arrangeres i Aalborg af Axel Bang. - 1944: I Århus springer tysk ammunitionsskib i luften. Halvdelen af byens ruder knuses. Af sikkerhedshensyn flyvervarsel i 5 timer, da projektiler spredtes over hele byen. 41 dræbte, 200 sårede. - 1945: Første dødsdom efter besættelsen afsiges over den myrdede journalist Jørgen Arboe-Rasmussens stikker.

Lørdag 5.

1944: Århus flager på halv stang. Red. Quist, Fyns Tidende, anholdt. Folkestrejken afsluttes.

Søndag 6.

1941: LAB's indsamling af vildtvoksende nytteplanter. - 1943: Frikorpsfolk provokerer optøjer i restaurant »Skandia«. Restauranten lukker. Uroligheder på Rådhuspladsen. - 1944: I Kastrup lufthavn stjæler dansk mekaniker, som aldrig har lært at flyve, en Heinkel-maskine og flyver til Sverige.

Mandag 7.

1940: Københavns første flyveralarm. Privat telefonering forbydes 1 time efter aflæsning. - 1941: Island besættes af amerik. tropper. Ved Københavns byret idømmes 7 kommunister indtil 16 års fængsel for skibssabotage.

Tirsdag 8.

1941: Ved dansk-tysk fodboldkamp i Idrætsparken voldsomme antityske demonstrationer, hvorefter tyskerne kræver justitsm. Harald Petersen fjernet. Efterfølges af rigspolitichef Thune Jacobsen. - 1943: Forbud mod at gå med huer og emblemer med RAF-farver. - 1944: Spærretiden hæves i morgen tidlig. Svenske dagblade og tidsskrifter forbydes i Danmark. Tivoli genåbner.

Onsdag 9.

1940: Arbejdsfordeling for 150.000 arbejdere. - 1941: Der må kun fremstilles 40 pct. håndsåbe. - 1942: Journalist Hjelm Hansen udvises fra Tyskland. - 1944: Tyskerne overdrager atter de danske myndigheder den civile magtbeføjelse, spærretiden ophæves.

Torsdag 10.

1941: Befalingsmand ved søværnet idømmes 15 dages arrest for at have beordret menig til at afskrive illegale blade. - 1942: Danske kvinders samfundstjenestes indsamling af nedfalden frugt. - 1943: Eisenhowers invasion på Sicilien.

Freitag 11.

1942: Bomber over Tønder. 8 mennesker under ruiner af bygninger. - 1944: Fmd. for Odense Købmandsskole, Rasmus Hansen, nedskydes som clearingmord. De frie danske i London sender biblioteksdir. Døssing til Moskva som »Det kæmpende Danmark«s minister. 2 minutters stilhed i Kbh. kl. 12 til minde om de under strejken faldne og sårede.

Lørdag 12.

1940: Brevensur for post til udlandet. - 1941: Takster ved Københavns Byret for fornærmelse mod tyske soldater: Udskældning af alm. soldat, 30 dages hæfte. Råben »Rød front« til officerer, 40 dages hæfte. Dunke soldat i hovedet med flaske, 2 års fængsel.

Søndag 13.

1944: Grundet tvetydig artikel forbydes Århus Stiftstidende at udkomme i 3 dage. Gestapo på undersøgelse på »Dybbøl-Posten« og »Heimdal«. - 1945: Frihedsbevægelsens Samråd dannes.

Mandag 14.

1944: Vejle Amts Avis forbydes at udkomme i 10 dage, grundet billedreportage fra eksplosionsulykken i Århus den 4. ds.

Tirsdag 15.

1940: B-brændselsmærke til 5 hl koks og ekstramærke nr. 1 til 700 kg briketter gyldig. - 1944: Staten opretter hjælpekontorer i Kbh. for efterladte eller sårede fra folkestrejken.

Onsdag 16.

1944: Droskeforbud og forbud mod lastbilers nattekørsel ophæves.

Torsdag 17.

1940: Tyskerne imod nedsættelse af fløde- og mælkeprisen, hvilket vil skabe øget hjemmesalg, da de er interesseret i større smørproduktion. - 1944: Første hold på 200 danske fanger ankommer til Frøslevlejren. Uddelingen af legitimationskort begynder.

Freitag 18.

1944: I nat blev lastvogn med provinsoplager af Kristeligt Dagblad antændt af revolvermænd. Læsset brændte.

Lørdag 19.

1940: Kornloven med afleveringspligt for rug og hvede. - 1941: Første kontingent af »Frikorps Danmark«, 450 mand, med tysk orkester afrejser. Pressen må ikke omtale antallet af frivillige.

Søndag 20.

1943: Ved Københavns Byret domme på indtil 1 års fængsel til medlemmer af Churchill-Klubben i Aalborg.

Mandag 21.

1940: 3 af marinens minører dræbes ved mineeksplosion på stranden ved Blåvand. - 1944: Kordegn Einar Asbo skudt som clearingsmord.

Tirsdag 22.

1941: Minesprængning i Østersøen. Sejladsen til Bornholm indstillet. - 1943: Sabotage mod Aalborg Skibsværft for 1/2 mill. kroner.

Onsdag 23.

1943: Sammenstød i Randers mellem tyske soldater og civile danske, fordi unge mennesker skubbede tyskerpiger i vandet. 7 sårede. - 1945: Seddelombytning. Gamle sedler ugyldige. Ekstraordinær formueopgørelse.

Torsdag 24.

1943 »TOM«, radiogrosserer Robert Jensen fra Gyberg og Jensen skydes af Gestapo i kamp på Forchhammersvej i Kbh. Alvorligt slag mod den illegale bevægelse. - 1946: Forsøgs-atombombe bringes til eksplosion under havet ved Bikini.

Freitag 25.

1942: 3000 tyske børn på rekreation i Danmark, flere tusinder vil følge efter. - 1944: Købmand Waldemar Jensen nedskydes som clearingmord.

Lørdag 26.

1940: Ministeriernes Pressesekretariat oprettes. - 1941: Bekendtgørelse om afleveringspligt af klude.

Søndag 27.

1940: De første soyabønner avlet i Danmark solgt til Århus Oliemølle. - 1942: Kong Håkons 70 års fødselsdag 3. aug. må ikke omtales i pressen. Landsindsamling af babytøj. - 1944: Bombeattentat efter direkte tysk ordre i persontog nær Hillerød. 3 passagerer dræbt, 15 såret.

Mandag 28.

1942: 250 akse-diplomater som tyskernes gæster til stor middag med masser af kød på Kronborg Havbad - trods »Kødløs tirsdag«. Sagen erklæres for »Fejltagelse«. Må ikke omtales i pressen.

Tirsdag 29.

1940: Tyskerne erklærer, at deres tropper i Danmark hovedsagelig dækker deres forsyninger ved egne tilførsler fra Tyskland. - 1943: Handelsministeriet forbyder opførelse af boder, sommerhuse o.lign. af træ.

Onsdag 30.

1940: Tyskland foreslår told- og møntunion mellem Danmark og Tyskland. - 1944: I nat odelægges Aalborg Rutebilstation ved schalburgtage. 7 store rutebiler ødelagt. 1400 mennesker uden færgebillet må vente i Nyborg.

AUGUST

Fredag 1.

1943: Birma proklamerer sin uafhængighed og erklærer England og USA krig.

Søndag 3.

1940: Erhvervene protesterer hos kongen mod mønt- og toldunion med Tyskland.

Mandag 4.

1943: Store strejker i Odense. Tyskerne kræves fjernet fra Stålskibsværftet. - 1944: 24 timers generalstrejke i Helsingør efter mordet på Otto Bülow.

Tirsdag 5.

1941: Dr.phil. Vilh. la Cour og Arne Sørensen idømmes 60 og 80 dages hæfte. - 1944: Arbejderne i Helsingør giver fra 2 til 8 timers dagløn til Otto Bülows enke. - 1945: Anden atombombe falder over Hiroshima. 80.000 dræbte.

Onsdag 6.

1940: »Dansk-tysk Forening« stiftes »til fremme af det århundredgamle samarbejde mellem Danmark og Tyskland«.

Torsdag 7.

1943: Undtagelsestilstand i Esbjerg.

Fredag 8.

1940: »Luftslaget om England« begynder. - 1945: Danmark medl. af UNRRA. Sovjet erklærer Japan krig.

Lørdag 9.

1943: Den danske regering afviser tysk krav om, at sabotører skal stilles for tysk krigsret. - 1944: Tysk hævmord uden domme på 11 ubevæbnede, fangne danske patrioter ved landsbyen Rorup. - 1945: Tredie atombombe over Nagasaki. 40.000 dræbte.

Søndag 10.

1943: Generalstrejke i Esbjerg under parolen »Intet arbejde i gang før udgangsforbudet hæves«.

Tirsdag 12.

1943: I Esbjerg resulterer generalstrejken i, at politiforanstaltningerne ophæves, og arbejdet genoptages.

Onsdag 13.

1940: Aalborg Flyveplads angribes af 12 engelske maskiner, hvoraf 11 nedskydes.

Torsdag 14.

1944: Tyskerne meddeler officielt, at »de 11« blev dræbt under flugtforsøg ved Roskilde.

Fredag 15. VJ-dag. Verdensfred 1945.

1944: Tyskernes officielle meddelelse om de 11 unge menneskers flugtforsøg urigtigt. Det forlyder, at de myrdedes i Shellhusets kælder. Sympati- og proteststrejker breder sig landet over. - 1945: Japan kapitulerer.

Lørdag 16.

1944: Proteststrejker mod »Shellhusmordene« bl.a. i Århus og Skive.

Søndag 17.

1944: Proteststrejker mod »de 11«s mord bl.a. i Aalborg, Silkeborg, Skanderborg, Nakskov, Nyborg. - 1946: Frihedsbevægelsens Samråd ophæves.

Mandag 18.

1943: Strejke i Odense efter uroligheder. Kvinder klippes. Svært bevæbnede tyske patruljer på gaderne.

Tirsdag 19.

1942: I Sønderjylland falder mange bomber. - 1943: Generalstrejke i Odense som protest mod de tyske patruljer. Småt med levnedsmidler. - 1944: Generalstrejke i Grenå og Hobro.

Onsdag 20.

1943: Bomber ødelægger i Århus østjyske samleskinne. Gudenå-centralen afbrydes.

Torsdag 21.

1942: I nat store overflyvninger, voldsom luftværnsild. - 1943: Scavenius udsender opråb, hvori følgerne af sabotage og andre former for tyskerhad skildres, og opfordrer til ro. - 1944: Uroligheder i Randers o.a. steder.

Fredag 22.

1941: Kommunistloven med forbud mod Danmarks kommunistiske parti. - 1944: Revolvermænd anbringer bomber i Århus Sporvejes remise. Alle 25 motorvogne, 22 bivogne og 20 busser ødelægges. Skade for 6 mill., 225 mand arbejdsløse.

Lørdag 23.

1938: I Moskva underskrives tysk-russisk pagt mellem Molotov og Ribbentrop. 1943: Ved bankassistent Erik Vangsteds begravelse i Aalborg møder 10.000 mennesker op. Han dræbtes af tyskerne under våbentransport.

Søndag 24.

1943: Fortsæt Generalstrejke i Fredericia og i Frederikshavn, hvor tyske flyvere har beskuet gaderne. I Aalborg 48 sårede indlagt ved bombeeksplosion i tysk damper. Arbejdet nedlægges.

Mandag 25.

1943: »Forum«, der overtoges af tyskerne i går, sprængt i luften.

Tirsdag 26.

1943: Generalstrejke i Aalborg og Svendborg. I Roskilde begravnes dødsfret for urolighederne forleden, Elfred Christiansen. Arbejderne holder fri om eftermiddagen, butikkerne lukker. - 1944: Gestapo forlanger 60.000 kr. af Randers kommune til værnemagere, der har lidt overlast ved urolighederne. I København falsk underskrevne plakater og løbesedler med opfordring til generalstrejke d. 28. og 29. ds.

Onsdag 27.

1943: Svære uroligheder og sabotager i flere byer. - 1944: Bomber over Esbjerg.

Torsdag 28.

1943: Tysk ultimatum til regeringen med krav om undtagelsestilstand, forbud mod strejker og møder, tysk pressecensur, hurtigdomstole og dødsstraf for våbenbesiddelse. Endvidere skal Odense bøde 1 mill. kr., udtagelse af gidsler i Odense m.m. som straf. Regering, rigsdag og kongen svarer NEJ! Tyske troppeforstærkninger tilkaldes.

Fredag 29.

1943: Tyskernes aktion mod dansk militær og krigsmarine. Nogle steder kamp. Soldater og mariner interneres. Politiet afvæbnes. På Holmen og i provinshavne sænkes størstedelen af den danske flåde af mandskabet. Tyskerne bryder ind på Sorgenfri, hvor vagten overmandes, så kongen er tyskernes fange, og kun kan bevæge sig omkring med tyskerens viden. Amalienborg og alle offentlige bygninger besættes. Rigsdagens medlemmer nægtes adgang til rigsdagen. Presse og radio direkte under tysk censur. Danmark uden regering. Departementscheferne fører administrationen videre. Færdselsforbud kl. 21-5. Mange danske politikere, pressefolk, vi-

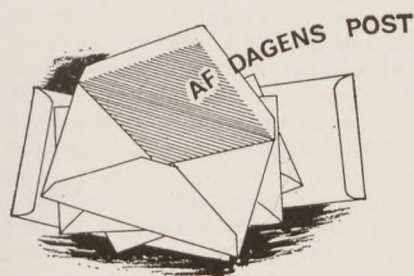
denskabsmænd o.a. arresteres af tyskerne, som også overtager Horserødlejren, hvorfra ca. 90 internerede flygter, mens ca. 150 falder i tyskernes hænder og senere overføres til Stutthoflejren. Ved tyskernes aktion i dag faldt 23 danske officerer og menige af hær og flåde. - 1944: Kampene sidste år mindes overalt ved 2 minutters stilhed kl. 12 middag. Det danske råd i London erklærer: »Vi har snart nået vort politiske mål«.

Lørdag 30.

1943: Dagbladene udkommer ikke. Al civil trafik på banerne aflyst. Post, telegraf og telefon genåbnes. Kongen stadig på Sorgenfri. - 1944: Ved sognerådets foranstaltning begravnes 7 nedstyrede engelske flyvere på Skarrild kirkegård. Clearingmord på ingeniør Snog Christensen.

Søndag 31.

1943: Dagbladene udkommer igen. Undertagelsestilstanden lempes. - Soldater ved hærens depoter i Grib skov rydder depoterne for tæpper, ammunition, våben og fødevarer og flygter til Sverige, efter at befolkningen på egnen har givet dem civiltojt.

Kære redaktør.

Efter læsningen af »Dagbogen« i Pigtraads februar-nummer, som for resten er særdeles interessant at læse for os, som var i KZ-lejr i hine måneder, er der en ting, der undrer mig meget, og det er dette: Hvorfor har mon dagbogsføreren under april 1945 udeladt den alt andet overskyggende begivenhed, nemlig: Adolf Hitler har begået selvmord i førerbunker i Berlin den 30. april 1945.

Det har sikkert mange med mig sat flere spørgsmålstejn i tankerne.

Med venlig hilsen

B. Høgh
D 69200

SVAR: Naturligvis skulle det nævnte have været med under den 30. april. Vi finder også, at Dagbogen er interessant stof. Den er dog farlig rent bladmæssigt, da man jo - som her - risikerer at glemme et og andet.

Også Runde dage er godt stof, men også farligt, da vi ikke får alle med, der burde være med, men her bygger vi på listerne fra fangeforeningerne. Så red. føler ikke noget større ansvar for, at en og anden glemmes. Dette ansvar må påhvile foreningerne.

Red.

SERIØS 20. APRIL

Smukt arrangement, der faldt i tre afsnit

Lis Møller holdt en vægtig tale ved Kåre Klints stiliserede trefod på Strøget.

Befrielsesdagen fra Neuengamme har hvert år været markeret af Neuengamme-Foreningen, men i anledning af 35-året havde man indgået et samarbejde med Kammeraternes Hjælpefond om et program, der faldt i tre afsnit: Højtideligheden i Helligåndskirken, ved mindesmærket for den ukendte KZ-fange og samværet på Rådhuset.

Inde i kirken medvirkede Zahles Skoles kor under ledelse af Minna Hess-Thaysen, blæserorkestret FDF, Lyngby, ved orglet: organist Arne Christensen og som prædikant provst Poul Riis.

Efter korallæsning i kirken fulgte klokkeslag og bedeslag, hvorefter sang og musik vekslede.

Provst Poul Riis, der selv er tidligere fange fra Dachau og Neuengamme, ledte i sin ret korte prædiken tankerne hen på vore kammerater, der ikke nåede hjem. De blev ofre for KZ-lejrenes lidelser, og midt i glæden over

befrielsen kan vi ikke lade være med at lade tankerne gå tilbage til lejrene. Vi oplevede, at vi har brug for hinanden, for kammeraten skulle hjælpes. Det blev et led i kampen for at overleve. Vi fandt os selv uden at være os selv nok, og vi var jordens lykkeligste mennesker, da vi begyndte at pakke, og vi glemte ikke at lovprise Gud.

Du skal ikke være dig selv nok. Den gud, der i Jesus Kristus lærte os ikke at være os selv nok, lærte os også, at det er saligere at give end at modtage. Gennem ham kommer der sammenhæng i tilværelsen. Medmennesket er noget værd for mig.

Gud velsigne det danske folk.

Gudstjenesten fik sin festlige afslutning med Prins Jørgens march med trompetsolo.

LIS MØLLER TALTE GRIBENDE VED MONUMENTET

Ude ved monumentet indledte formanden for Neuengamme-Foreningen, Holger Grome, hvorefter redaktør fru Lis Møller holdt en gribende tale.

Hun sagde bl.a.:

- Af alle uhyggelige minder fra besættelsens og krigens tid står for mig mindet uhyggeligst om de afmagrede, udhungrede og helt afkræftede menneskekroppe, som passerede Danmark i de sidste dage af april 1945 i de såkaldte Bernadotte-busser. Det fortalte mig mere om krigens gru, end de bombede byer og de sårede på krigslazareterne, som jeg siden fik adskillig lejlighed til at stifte bekendtskab med.

De muselmænd og kvinder, som vendte hjem fra koncentrationslejrene havde gennemgået - forekom det mig - ufattelige lidelser. Naturligvis lider man også, hvis man bliver bomberamt eller skudt i krig, men selv de mest voldsomme smerter holder dog før eller siden op. Men i koncentrationslejrene var der ikke tale om nogle kortvarige smerter, men om nogle evige pinsler. De der oplevede koncentrationslejrene og overlevede dem, de stiftede bekendtskab med helvedet, som jeg forestiller mig det, medens bomberamte eller sårede vel snarere lærte skærsilden at kende, en smerte der går over, i værste fald i døden, en lidelsestilstand, der har sin tid.

Men for dem, der sad i koncentrationslejrene forekom det mig, at de måtte indstille sig på, at lidelserne var uendelige og den menneskelige ondskab ubegrænset. Nogle opretholdt vel kun livet i troen på, at det simpelt hen måtte få en ende, og at de allierede vel omsider ville vinde over nazismen, så de kom ud af helvedet og kunne vende hjem til deres hjem.

Mange vendte tilbage afmagrede, udhungrede og afkræftede, skind og ben vendte tilbage, men i mange øjne lyste ikke længere liv,

E. Holger Grome talte på Neuengamme-Foreningens vegne. Flere foreninger var mødt med deres faner.

kun hjertet slog, og kun det fortalte, at der var liv, liv som længtes efter liv, en menneskesjæl som søgte menneskesjæle.

Jeg står her blandt mennesker, for hvem det ikke blot var øjnenes vemodige syn, men oplevelse på sjæl og krop. Jeg føler mig så fattig blandt Dem, om end jeg naturligvis er taknemlig for, at Deres oplevelse ikke tillige blev min.

I mit hjem føler jeg mig så tit så rig, når jeg betragter den æresstatuette, danske Neuengammefanger gav mig, da jeg fyldte 60 år. Jeg ved ikke, hvorfor jeg skulle have gjort mig fortjent til den, men det ved De forhåbentlig.

Men jeg føler også taknemlighed ved at være sammen med Dem, for aldrig glemmer jeg, hvad vi skylder Dem.

Lis Møller fortalte den gribende historie om Kjeld, der blev stukket i Tivoli, midt i sit uforfærdede arbejde, blev sat i Vestre Fængsels tyske afdeling, derfra til Frøslev og Neuengamme, hvor han døde kort før befrielsen.

Og hun fortsatte:

- Tit tænker jeg på, om der blandt vore unge i dag findes en Kjeld, unge, som vil og ved, hvilke midler der skal til. Nationalfølelsen er måske ikke i dag så rodfæstet, som den var dengang. Vi var jo mange, som var opvokset i og opdraget i en stærk national ånd. Holdningen i vore hjem bar præg af, at vore forældre havde oplevet genforeningens store nationale glæde, og i vore skoler sang vi og lærte vi vore fædrelandssange.

Det har de unge ikke lært i dag, men om det er betingelsen for at reagere, som Kjeld gjorde det som 18-årig, det ved jeg ikke. Men mon ikke vi ældre af og til skal tænke på, om vi kanhænde har forsømt at give vore unge respekten for det, som koncentrationslejrenes fanger kæmpede for, og som de fandt det værd at dø for? Jeg tror, at vi har forsømt en

del i den retning. Men alligevel føler jeg en indre og uforklarlig overbevisning om, at i en tilsvarende situation, som forhåbentlig aldrig rammer Danmark, da vil der atter være en ungdom, som reagerer, som ungdommen gjorde det under landets besættelse.

Som digteren skrev »En slægt, som ejer en fremtid, fordi den vil, hvad den skal«.

Formanden for Kammeraternes Hjælpefond F. B. Larsen, rettede en hjertelig tak til alle de medvirkende.

JØRN HESS-THAYSEN FIK OVERRAKT ÆRESSTATUETTEN

Sidste afdeling af programmet fandt sted i den hyggelige rådhuskælder, der hurtigt fyldtes af de mange deltagere.

Der var lige fra starten en hyggelig, festlig og kammeratlig stemning. Zahles Skoles kor sang - og fik også deltagerne til at synge med.

F. B. Larsen introducerede ambassadør Blytgen Petersen, der gav spændende glimt fra det liv, de frie danske levede i London under Danmarks besættelse. Mange gange hørte vi under okkupationen Blytgens stemme i den radio, der havde givet krigen helt ny dimensioner. Om rejsningen i England efter den nazistiske blitz over London fik vi at vide, at aldrig har så mange haft så få at takke for så meget - RAF sagt med få ord.

Holger Grome overrakte professor Jørn Hess-Thaysen foreningens æresstatuette som påskønnelse for hans indsats i det lægelige arbejde for at forske KZ-syndromet.

Hess-Thaysen takkede bevæget og gjorde opmærksom på den store glæde, vi oplevede, da vi atter var på nordisk grund og kunne glæde os over vor nordiske arv.

Han sluttede med at gengive Halfdan Rasmussens korte digt på den stiliserede trefod på Stroget.

Thorkild Dige, der var blandt deltagerne i samværet, blev nu kaldt frem. Han sagde om sit arbejde, at det var en pragtfuld opgave, han havde haft, nemlig at hjælpe.

Fosmark, der forestod ledelsen af samværet, kaldte nu en af eleverne fra Zahles Skoles kor frem til mikrofonen og underkastede hende et interview, der faldt meget morsomt ud ved spontane bemærkninger. Det viste sig, at Helle var godt inde i tingene og kunne svare godt for sig.

Fra Sverige bragte Jan Tingdal en hilsen, der blev modtaget med bifald.

Så sluttede dagen, der var båret af et grundigt forberedende arbejde, hvor mange hænder havde været i sving for at skabe en værdig dag i mindet om den største dag, vort slægtled har oplevet.

F-k.

Koralblæserne var placeret oppe i kirkens kor.

Runde dage

Johanne Hansen, Vollerup, 6400 Sønderborg (Ravensbrück 94.310) 90 år 12. juni.

Per Overgård, Seminarievej 89, 6760 Ribe (Neuengamme 69.136) 60 år 16. juni.

Chr. Bech Andersen, Vanløse, 85 år 17. juni.

Leo Kæraa, Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg (Neuengamme 67.007) medl. af K.H.s bestyrelse, 75 år 18. juni.

Leon Petersen, Uglens Kvarter 3 A, 2629 Albertslund (Dachau 142.638) 60 år 21. juni.

Niels Vad Ahlmark, Jagtvej 127, 2200 Kbh. N (Buchenwald, Neuengamme) 60 år 22. juni.

E. Urth, Carl Plougs Vej 3, 3000 Helsingør (Neuengamme 54.178) 60 år 24. juni.

Ellen Jensen, Sjællandsgade 24, 9000 Aalborg, 60 år 26. juni.

Villy R. Andersen, Frodesgade 115, 6700 Esbjerg (Sachsenhausen 75.119) 60 år 26. juni.

Louise Larsen, Amagergade 13, 9000 Aalborg, 65 år 29. juni.

Ilse Tangen, Søborg, 60 år 29. juni.

Aage Peter Lind, Horsekærvej 13, 4660 St. Heddinge (Buchenwald) 60 år 30. juni.

Arne Hansen, Malaga, Spanien (Neuengamme 67.989) 60 år 1. juli.

Einar Chr. Leth, Sundtoftevej 29, Sundby, 4800 Nykøbing F (Buchenwald) 70 år 2. juli.

Knud Jørgensen, Essetofte-Ølby, 4600 Køge (Dachau 142.602) 60 år 3. juli.

Carl Johan Schmidt, Ved Rådhuset 31 st., 2610 Rødovre (Buchenwald) 65 år 3. juli.

Emil Petersen, Knudsg. 3, 9000 Aalborg, 70 år 5. juli.

Poul Erdmann, Vasevej 99 C, 3460 Birkerød (Sachsenhausen 75.155) 60 år 8. juli.

Egon Hansen, Skoleg. 9, 7490 Aulum (Buchenwald) 60 år 10. juli.

Hanne Bjørn Nielsen, Hejreskov Alle 21, 3050 Humlebæk, 40 år 10. juli.

Poul Olsen, Helsinge, 60 år 11. juli.

Olav Holst, Bengtassevej 6, 2900 Hellerup (Dachau 141.607) 75 år 12. juli, kasserer for K.H., titl. redaktør af »Gestapofangen«.

Poul Fjord Hansen, København S, 65 år 18. juli.

Villy Ejner Lougaard, Mølleg. 2, 2200 Kbh. N. (Buchenwald) 60 år 19. juli.

Villy Christensen, Torveg. 20, 1., 6800 Varde (Sachsenhausen 75.143) 60 år 21. juli.

I. S. Møller Madsen, Annexgårdsvej 58, 2610 Rødovre (Buchenwald) 65 år 22. juli.

Hans Jensen Skov, Folehaven 76, 2., 2500 Valby (Buchenwald) 60 år 22. juli.

Jacob Vogelius, Lindevej 67, 2890 Hareskovby (Buchenwald) 65 år 23. juli.

W. F. Jacobsen, Konkylievej 22, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 70 år 23. juli.

Anna Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2800 Lyngby, 65 år 23. juli.

Witte Kring, Langegyde 2, 5762 V. Skerninge (Buchenwald) 70 år 24. juli.

Aksel Olaf Andersen, Lundby st., 65 år 25. juli.

Ernst Th. Mortensen, Thurøvej 17, 5., 2000 Kbh. F (Buchenwald) 60 år 28. juli.

Kaj Parkholt, Lille Hellumlund, 9740 Jerslev (Buchenwald) 80 år 16. juni.

Carl Nissen Larsen, Vesterbrog. 69 A, 2., 1620 Kbh. V (Buchenwald) 60 år 29. juli.

Ernst Ellesøe Hansen, Langs Hegnet 80, 2800 Lyngby (Neuengamme 68.416) 60 år 3. august.

Niels Frode Larsen, Vesttoftevej 18, 2600 Glostrup (Buchenwald) 65 år 8. august.

Silvio Fugl, Vanløse, 85 år 13. august.

Frits Sigfred Petersen, Australiensvej 25, 2100 Kbh. Ø, 65 år 14. august.

Ove Møllerup, Lyngby, 60 år 15. august.

Henry Gatten, Brøndbyøster Torv 4, 4., 2650 Hvidovre (Buchenwald) 65 år 15. august.

Erik Andersen, Anne Damsg. 9, 9400 Nørresundby, 60 år 17. august.

Og en rettelse: Svend Mortensen, Hjortekærvej 18, 4., 2800 Lyngby (Dachau 142.618) fyldte ikke 70 år som meddelt i nr. 2, men kun 60 år (undskyld - og så til lykke med det!)

— 65 —

En forsinket fødselsdagshilsen til bestyrer af Sparekassen Nordjyllands Bangsbostrand filial i Frederikshavn - Verner Jensen - som fyldte 65 år den 4. juni 1980.

Verner Jensen vil være kendt af mange, som måtte tage turen til Sverige på de nordjyske Kattegatsruter. Han var blandt pionererne ved disse ruters start. Senere da han selv måtte tage turen over, var han sammen med nu afdøde Gyberg leder af kontoret i Gøteborg, og mange husker ham sikkert som den første, der med et smil trykkede dem i hånden og ønskede dem velkommen i sikkerhed.

Børge Jensen

TILFØJELSE TIL RUNDE DAGE

Forsinket hilsen til Vera Vang, der fyldte 70 år den 22. maj. Vera Vang var medlem af komiteen af pårørende til Stuffhoffanger, der tog initiativet til at få sendt Røde Kors-pakker til de danske KZ-fanger. Hendes mand, Thor Vang, døde få dage efter hjemkomsten fra Tyskland i 1945.

75 ÅR

Dagens fødselar, Olav Holst, fotograferet den 20. april 1980 under mødet i Kammeraternes Hjælpesfond. Til højre ses formanden for Buchenwald-Klubben, Hans Andersen.

Olav Holst fylder 75 den 12. juli.

Hans daglige indsats for vort arbejde er betydeligt. Han er en slider, der med beundringsværdig arbejdslyst går til hverdagens arbejde uden de store ord, men med hele sin arbejdsstyrke.

Som kasserer for Kammeraternes Hjælpesfond yder han en indsats, der påskønnes højt af inderkredsen, der i nogen grad kan vurdere de bjerge af timer, han sætter i sit arbejde.

Men Olav Holst er ikke blot tal. Han kan også digte, og gennem Bankstanden har han mange gange givet sine arbejdsfæller skønne oplevelser. Han var i 60'erne gennem 4 år redaktør af bladet Gestapofangen.

Fællesbladets økonomi ligger i et sundt leje, for Olav Holst styrer økonomien med en kyndig hånd, og pengesiden er nu en afgørende faktor for, at vi kan virke og blive ved med at virke.

- Hvilke tanker gør du dig i anledning af, at du fylder 75? spørger bladets redaktør.

- Jeg undrer mig først og fremmest over, hvor tiden er blevet af. 75 år er en lang tid, og jeg synes dårlig nok, at jeg har nået at blive rigtig voksen.

Tankerne går tilbage i tiden, helt tilbage til barndommen, der står klare i erindringen. Når man er født et godt stykke tid før første verdenskrig, så kan man huske en verden, der på godt og ondt var helt forskellig fra i dag. Det er jo i min tid, at hele den tekniske udvik-

ling har været med til at forandre den daglige tilværelse for os alle.

Når jeg nu tænker tilbage, så er det egentlig ikke begivenhederne, der står som det vigtigste for mig, det er snarere de mange interessante og vidt forskellige mennesker, jeg har mødt.

Også dem i Dachau, hvor - som man sagde dernede: »Her skrumper menneskene ind til deres virkelige format.«

Om der er noget, jeg har fortrudt? Ikke meget af det, jeg har gjort, men der er en hel del, jeg fortryder, at jeg ikke fik gjort.

Man spørger gerne ældre mennesker, om de ville have foretaget sig noget andet, hvis de kunne leve livet om igen. Ja - og dog nej - havde jeg reageret anderledes, så havde det jo ikke været mig.

For øvrigt sidder jeg ikke som pensionist i gyngestolen og tænker tilbage hver dag. Jeg har mange ting at lave og interessere mig for, og det er nok også det sundeste.

Johanne Hansen, der fylder 90 den 12. juni.

GÆST I AUSCHWITZ

Den 19. januar 1945 blev KZ-lejren Auschwitz-Birkenau befriet af russiske styrker. I den anledning ville ZBOWID (Den polske modstandsbevægelses sammenslutning) på 35-års dagen for befrielsen afholde en mindehøjtidelighed. På grund af stærkt snefald og kulde i januar blev dagen fastlagt til den 20. april 1980, for at så mange som muligt kunne deltage. Invitationen til alle fangeforeninger i Europa blev udsendt. Neuengammeferien i Danmark modtog en invitation om deltagelse med en repræsentant, og således blev jeg sendt af sted som foreningens repræsentant.

Afrejsen foregik fra Nykøbing F den 18. april kl. 01, og kl. 17.30 ankom jeg til Warszawa. Jeg blev afhentet og kørt til Grand Hotel, hvor jeg boede sammen med ca. 50 andre deltagere fra Europa og Israel. Det var tidligere fanger fra Auschwitz, tugthuse og fra alle andre KZ-lejre i Europa. Endvidere var der 3 ungdomspræster, 1 fra Vestberlin og 2 fra Mannheim i Vesttyskland. Disse unge mennesker arbejdede meget på forsoning mellem Polen og Tyskland. Allerede første aften lærte vi hurtigt hinanden at kende.

Lørdag formiddag kørte vi så i 2 busser til Katowice, og søndag formiddag kørte vi til KZ-lejren Auschwitz. Her blev vi modtaget af generalsekretæren fra ZBOWID. Derefter kom den polske præsident hr. Joblansky og hilste på os. Kl. 11 begyndte mindehøjtideligheden ved monumentet i Birkenau. Tidligere modstandsfolk stod opmarcheret med faner, og ca. 50.000 mennesker var mødt op til højtideligheden. Talerne, der blev holdt af præsidenten og formanden for Auschwitzkomiteen hr. Goldstein fra Frankrig, havde det gennemgående tema: Aldrig mere et Auschwitz.

EN MÆRKELEG FØLELSE griber én under højtideligheden. Man kigger sig omkring. Til venstre ligger ruinerne af et ødelagt krematorium. Forude kan man se indgangsportalen med jernbaneskinne, der slutter lige til højre for én. Det vil sige, man står lige på modtagelsesrampen. Hvad må disse mennesker ikke have gennemgået af lidelser, der de var nået hertil. Først en lang og ulidelig rejse, dernæst selektionen. Derfor: Aldrig mere et Auschwitz.

Kransenedlægningerne er en højtidelighed for sig. Først alle de officielle kranser, og dernæst alle kranser og buketter fra pårørende til ofrene i denne udryddelseslejr.

Efter højtideligheden kørte vi til selve hovedlejren Auschwitz og besøgte museet. Dernæst tilbage til Katowice til middag med repræsentanter for ZBOWID. Her takkede generalsekretæren de udenlandske gæster for

Ved udgangen af maj skete der vagtskifte i Frihedsfonden. Thorkild Dige, 70 år den 24. maj, siger her velkommen til sin efterfølger, Frode Toft, foran hovedindgangen til 4. Maj Kollegiet i København, hvor Frihedsfonden fortsat har kontorer.

Foto: Jytte Bjerregård

deres deltagelse i mindehøjtideligheden. Som han sagde: Tiden går, og helbredet kan for mange være et problem.

Atter opbrud og tilbage til Warszawa med ankomst kl. 21. Mandag den 21. april havde vore polske kammerater tilrettelagt en tur til det tidligere kongeslot i byen. Det var under krigen blevet sprængt i luften. Men nu stod det igen i sin oprindelige skikkelse. Dette var muligjort ved en stor pengeindsamling i Polen og i den øvrige verden. Arbejdet var endnu ikke fuldført, men i foråret 1981 skulle det åbnes for publikum.

Om aftenen kørte en tidligere Neuengamme-fange dr. Bringmann og jeg til møde i den polske Neuengamme-forening. Her blev turen til Pelzerhagen den 18. maj tilrettelagt. Mange polske kammerater ønskede at deltage i mindehøjtideligheden for deres kammerater, der satte livet til i Neustädter Bugt den 3. og 4. maj 1945. Ved dette møde traf jeg også en tidligere kammerat fra udekommendoet Dalum. Det var Zdzislaw Sokol, der havde været kalfaktor både i Husum og Dalum. Han fortalte blandt andet, at han havde haft et udmærket samarbejde med læge Poul Thygesen.

Dernæst var vi på besøg hos en tidligere Neuengamme-fange læge Moritz, han var nu i en alder af 78 meget glad for at se os gamle fanger.

Tirsdag opbrud og atter tilbage til Rødbyhavn onsdag morgen. En minderig tur var slut, men mange kontakter var opnået. Jeg takker her de polske kammerater for en yderst veltilrettelagt tur. På gensyn den 18. maj i Pelzerhagen.

L. Kjøngerskov, Rødbyhavn

Jørgen Kieler hædret

Hvert år uddeles den 5. maj en hæderspris af Ebbe Muncks mindefond. I år uddeltes to portioner, hvoraf den ene gik til den nordgrønlandske fanger og slædefører Inutersuak Uvdloriak, medens den anden blev givet til Frihedsfondens formand, overlæge Jørgen Kieler som anerkendelse af hans indsats i frihedskampen og siden for frihedskampens ofre, både som læge og som formand for Frihedsfonden.

Hædersprisen blev overrakt ved en smuk højtidelighed i Nationalmuseets festsal.

RETTELSE

I beretningen om Fangesammenslutningens Rekreationsfond havde sætternissen anbragt et ekstra 3-tal. Antallet af rekreationsophold i Bulgarien var kun 30, og ikke som der stod 330.

TV-FILMEN OM HILTGUNT ZASSENHAUS

GØRES FÆRDIG I LØBET AF DETTE ÅR

Vi har tidligere oplyst, at der for tiden arbejdes med en TV-serie, hvor Hiltgunt Zassenhaus er en af dem, man sætter i fokus på grund af hendes enestående hjælp til danske og nordmænd i tyske fængsler.

Nu oplyser Yorkshire Television, at dette program endnu ikke er gjort færdigt, men man regner med, at det vil ske i løbet af året.

Erstatnings- lovens historie og tal III

Erstatningsloven er ændret mange gange, ofte mindre ændringer af mere eller mindre formel karakter som følge af ændringer i andre love o.l., men der er også sket flere væsentlige ændringer.

Den første ændring kom allerede i 1946 i form af et tillæg (lov nr. 376 af 1946). Det blev her bestemt, at erstatningsrådet efter undersøgelse i hvert enkelt tilfælde kunne lade visse dele af erstatningsloven gælde for danske statsborgere og deres efterladte, der vendte hjem fra udlandet efter krigen.

Hvis de under krigen i udlandet havde gjort tjeneste på allieret side kunne de således få hædersgaven. Såfremt de efter 9. april 1940 havde været arresteret som følge af deltagelse i frihedsbevægelsen i vedkommende land eller på grund af vedkommende lands myndigheders bedømmelse af Danmarks holdning under besættelsen, kunne de tilkendes tørtstatning. Der kunne også i særlige tilfælde ydes hjælp til påbegyndelse eller videreførelse af erhverv eller uddannelse, ligesom der kunne ydes en vis støtte til afhjælpning af lidte økonomiske tab.

AKTIVITET I FORENINGERNE

Efter opløsningen af den oprindelige fange-forening blev aktiviteten koncentreret i de særlige lejrklubber og i den særlige organisation, der allerede bestod, Kammeraternes Hjælpefond, der opstod straks efter krigen. Men der dukkede også en ny forening op. Sammenslutningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen. Den startedes af en lille gruppe KZ-fanger, der regelmæssigt mødtes til kontrol på tuberkulosestationen på Frederiksberg. Initiativtageren var Svend Nürnberg, og den første bestyrelse bestod af Willy Olsen, Ejnar Rasmussen, Børge Emil Pedersen, Arnold Grumlose, Bengt Olsson og Evald Jensen.

NYT VÆRK FRA LÆGERNE

Den gruppe læger, hvoraf flere selv var tidligere KZ-fanger, og som straks efter krigen påbegyndte arbejdet med at undersøge de tidligere fangers helbredstilstand, havde allerede tidligere udarbejdet en række arbejder om »KZ-syndromet« og fortsatte energisk dette arbejde. I 1952 udgav lægegruppen igen et stort arbejde i den videnskabelige serie »Acta psychiatrica et neurologica Scandinavica«. Værket, der blev udgivet på engelsk, var på 460 sider og havde titlen »Famine disease in german concentration camps, complications and sequels« (Sultsygdommen i tyske KZ-lejre, komplikationer og følger).

INITIATIV FRA DE ERHVERVSHÆMMEDE

I forbindelse med 10-års dagen for 29. august udsendte Foreningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen i august 1953 en 4-sidet tryksag, der bl.a. rejste krav om ændringer i erstatningsloven. Det skete i en artikel af Poul Eliassen med overskriften »Vi forlanger ikke almisser, men rettigheder«. Initiativet blev fulgt op af folketingsmand Villy Fuglsang (DKP), der selv er tidligere KZ-fange. Han rejste i en henvendelse til socialminister Strøm spørgsmålet om erstatningslovens tilstrækkelighed. Ministeren lovede, at han ville meget nøje følge udviklingen på dette område.

INTERNATIONALT LÆGEMØDE I KØBENHAVN

I 1954 afholdt F.I.R. (Federation International des Resistants) er international lægeseminar i Studentereforeningen i København. Den danske lægegruppe, der allerede da havde vundet internationalt ry for arbejdet med KZ-fangernes helbredstilstand, havde deltaget i forberedelsen af seminaret. Som et led i forberedelserne udsendte F.I.R. et hæfte på 90 sider med titlen »La deportation dans le camps de concentration Allemands et ses sequelles« (Hungersygdommen i de tyske KZ-lejre og dens følger).

Hæftet var redigeret af Paul Thygesen og indeholdt foruden et resumé af lægegruppens ovenfor nævnte større værk også bidrag af professor Mogens Fog, overlægerne Knud Hermann og Henrik Hoffmeyer samt en artikel om den danske erstatningslov, skrevet af daværende direktør for direktoratet for ulykkesforsikringen Gunnar Hagen.

Lægemedet, der havde samlet et halvt hundrede kendte speciallæger fra hele Europa, resulterede i en række vigtige rapporter og blev indledningen til en række lignende møder i de følgende år, hvor læger mødtes for at drøfte og udveksle erfaringer vedrørende KZ-syndromet.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND I AKTION

I september 1955 tog forretningsudvalget i Kammeraternes Hjælpefond også et initiativ. Forretningsudvalget bestod da af Kaj V. Dahl, Fl. B. Larsen, Poul Riis, H. C. Steen Hansen og Leo Kæraa (samt H. Kornbech, der var leder af kontoret).

Baggrunden for initiativet var den voksende skuffelse og bitterhed blandt mange tidligere fanger, der følte, at deres lidelser ikke blev anerkendt og derfor førte til alt for lave erstatningsprocenter.

Det udtrykkes drastisk ved et fangemøde af en fangekammerat, der udbød »Gudske lov, at jeg havde tuberkulose, da jeg kom hjem«. Anledningen var, at man havde drøftet forholdene for de hjemvendte fanger, og andre modstandsfolk.

Mange af hans kammerater var lige så syge som han, men han fik en væsentlig bedre rente, for han led af en »anerkendt« sygdom.

Man henvendte sig til ca. hundrede tidligere KZ-fanger for at få et billede af deres situation. I henvendelsen til dem lovede man ikke noget, men sagde, at man ville gøre et forsøg på at mildne kærene for de kammerater, hvis sager - 10 år efter - ikke havde fundet en retfærdig og rimelig løsning.

Kammeraternes Hjælpefond fik indsamlet 90 besvarelser, alle fra invaliderede og syge fanger. Mindre end en trediedel var tilfredse med afgørelsen af deres sag. Nogle få var blevet bitre og orkede ikke at søge mere, ligesom enkelte besvarelser var ufuldstændige.

Men i 60 tilfælde, altså to trediedele, blev givet et klart og meget mørkt billede af disse familiers stilling, som den var på det tidspunkt (1955). Og det må her erindres, at disse 60 familier kun var en ringe del af de, der var ramt af samme skæbne.

Af svarene kunne fastslås, at en overvejende del af disse familier klarede sig med en indtægt, der efter normal opfattelse lå under eksistensminimum. Af de 60 fangekammerater havde de 35 været udsat for tortur under forhør, flere havde været udsat for mishandling, og 26 af dem mente at have været men deraf.

I gennemsnit havde de 60 været 5-6 måneder i dansk fængsel eller lejr plus 11 måneder i tysk KZ-lejr. Der var i gennemsnit et vægttab på 30-35 kg, og de havde i gennemsnit i de 10 år efter befrielsen været indlagt 5 gange på hospital. En havde været indlagt 22 gange, en anden 15 gange og fire 10 gange. Hertil kom rekreationsophold og talrige ambulante behandlinger. I gennemsnit var de 60 fanger nøjagtigt 50 år, d.v.s. at de ved befrielsen var ca. 40 år, altså i deres bedste alder.

Af de 60 havde 33 fået så lave invaliditetsafgørelser, at sagerne var afgjort »een gang for alle«, d.v.s. ved kapitalisering af erstatningen. Nogle af dem havde dog senere fået procenten forhøjet og fået tilkendt en månedlig rente.

Den af Kammeraternes Hjælpefond foretagne aktion dannede grundlag for en henvendelse i februar 1956 til regering og folketing med anmodning om ændringer i loven og dens administration. Henvendelsen blev støttet af Buchenwaldklubben, De Erhvervshæmmede, Horserødfangerne og Stutthofforeningen. Og henvendelsen resulterede i den første større ændring af erstatningsloven.

(fortsættes)

-1

**Kammeraternes
Hjælpefond**
*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

Østrig

Mauthausen var den største KZ-lejr i Østrig, og lejrens befrielse i maj 1945 fejres hvert år ved en officiel højtidelighed med deltagelse af alle de tre østrigske fangeorganisationer. I år var der kransenedlægning ved de tre lejrfilialer Hartheim, Melk og Ebensee samt en sørgemarch af tidligere fanger fra landsbyen Mauthausen til lejrens appelplads.

Den følgende dag var der tre gudstjenester i lejren (jødisk, katolsk og protestantisk). Derefter var der en samlet højtidelighed, hvor hovedtalen blev holdt af den østrigske kansler, dr. Bruno Kreisky.

Belgien

På et internationalt stævne i Liege for modstandsfolk og KZ-fanger fra en række af de af nazisterne besatte lande har man vedtaget en henvendelse til de tyske og østrigske myndigheder om at forbyde de mere eller mindre åbenlyse organisationer af tidligere SS-folk.

Samtidig opfordres alle regeringer til at forhindre de efterhånden mange forsøg på at genoplive nazistisk og fascistisk propaganda, herunder også de mange tilløb til racistisk propaganda og racistiske overgreb. Endelig kræves retslig forfølgelse af alle ansvarlige for krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden.

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandsstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

1940-45 på Frederiksværk-egnen

Frederiksværk Museum bliver til sommer endnu en attraktion rigere. Som en foreløbig kulmination på de seneste års forbedring af museet indrettes en blivende udstilling om besættelsestiden i Frederiksværk og omegn. Det sker på førstesalen i Projektilmagasinet - ovenpå den gamle krambod, der åbnede i sommer og som er blevet en vældig succes.

En del af de ting, der vil blive vist, har tidligere været udstillet i Arsenalet, men har de sidste par år været gemt væk. Der var ikke længere plads til dem efter indretningen af montrene til museets farvestrålende og righoldige samling af folkedragter og tekstiler.

Men nu kommer de opmagasinerede sager igen til deres ret - sammen med genstande,

som siden er skænket af privatpersoner, skriver Frederiksborg Amts Avis for 31. jan.

Samlingen omfatter i øjeblikket mange spændende og interessante ting, bl.a. et tysk maskingevær, som ved befrielsen blev benyttet af modstandsfolkene under aktionen mod den såkaldte Lorenzen-bande på Nyvej i Asserbo.

Desuden findes en bazooka - et antitankvåben, som frihedskæmperne sikrede sig på Arresødal den 5. maj, og endvidere fangedragter, totenschlægere Knipler med indlagt blyklump), knojern (en slags »jernhandske«), tyske bajonetter, fotografier, aviser, illegale blade og meget andet.

Bag indretningen af udstillingen står museumsleder, pensioneret politiassistent Sv. Aa. Pilvang, og tidl. vejformand Ove Jensen.

Stormagasinet med de små priser

HØJTIDELIGHED PÅ RÅDHUSET

Flere tusinde mennesker fyldte Rådhuspladsen og trafikken gik helt i stå, da København med to minutters stilhed onsdag middag mindedes besættelsen af Danmark den 9. april 1940.

Efter højtideligheden på Rådhuspladsen gik flere hundrede ind i selve rådhuset, hvor formanden for borgerrepræsentationen, Gerda Louw Larsen holdt en kort mindetale.

Hun sagde:

- I dag på 40-års dagen for Danmarks besættelse går tankerne hos os, der oplevede besættelsestiden, endnu en gang til alle dem, der dengang bidrog til, at håbet om Danmarks frihed aldrig slukkedes helt, og til de kvinder og mænd, som satte livet ind for, at deres samtidige og kommende generationer kunne leve frit og vie deres kræfter til at bygge videre på det frie demokratiske samfund, hvis eksistens var dødeligt truet.

Vi, der oplevede hine tider, vil altid i dyb taknemmelighed værne mindet om dem, der satte livet til under indsatsen for et frit Danmark.

Generationer, der er kommet til efter de onde år, vil aldrig være knyttet med de samme hjertebånd til de begivenheder, vi oplevede eller til de menneskeskæbner, som vi er samlet for at mindes i denne stille stund. Dog vil mindet om deres indsats leve videre, for aldrig dør eftermålet, hvor det er vel vundet.

Derefter blev der lagt kranser fra staden København og Landsforeningen af Gestapofanger ved monumentet for de faldne.

PRESSEMUSEET I ÅRHUS LAVEDE 9. APRIL UDSTILLING

Dansk Pressemuseum og Arkiv, der har til huse i den nordlige fløj af Danmarks Journalisthøjskole i Århus markerede 40 års dagen for den tyske besættelse af Danmark 9. april 1940 med en særudstilling om den danske presses stilling i krigsårene.

Udstillingen, der åbnede den 9. april, viser emne- og tidsmæssigt, hvad der skete med de danske aviser og de danske journalister under krigen. Ofte sammenholdt med, hvad den illegale presse var i stand til at fortælle.

Arrangementet berører ikke den sædvanlige pressehistoriske udstilling, idet der er inddraget et ekstra lokale til formålet.

Ældre pressefolk i Århus har været involveret. Ikke mindst fhv. chefredaktør Helge Jensen, Aarhus Stiftstidende, og redaktør Georg Andréen, ligeledes Aarhus Stiftstidende, samt den tidligere Land og Folk-redaktør Borge Houmann, nu leder af forlaget Sirius og med bopæl i Risikov.

Blandt de udstillede ting kan nævnes: Eksempler på den illegale nyhedstjeneste »Information«. En række illegale blade, hvoraf en del med tilknytning til Århus. Reportager fra legal og illegal presse.

185 DANSKE SØFOLK I ENGLAND

Turen, der var arrangeret af »De sofaren- des 9. april komité«, gik til Newcastle i England. Den by, hvor de danske søfolk under krigen holdt til, og hvorfra de sejlede ud mod nye farer på nye skibe.

- Mindeturen var både fantastisk og meget højtidelig, siger Frands Sørensen til Morsø Folkeblad. - Vi rejste fra Danmark den 7. april, og næste dag blev vi modtaget i Newcastle med taler, og der var fjernsyn og det hele. På selve dagen, den 9. april, tog Newcastle's kvindelige borgmester imod os på rådhuset, hvor der var reception, efterfulgt af en lille højtidelighed kl. 12. Om aftenen var der middag på et hotel, men efter min mening var højdepunktet, da vi forlod England den næste dag. Skibet »Winston Churchill« standsede pludselig alle maskiner, og da alt var stille, blev der kastet kranser og blomster ud i vandet, hvorefter en engelsk hornblæser i uniform blæste »The last post«. Det var altså meget højtideligt.

De to morsingboer er enige om, at englænderne var meget gæstfrie.

Det engelske fjernsyn fulgte os næsten overalt, men fra Danmark havde man ikke kunnet afse en eneste mand.

Frands Sørensen fortsætter: Man må jo huske på, at det var 40-års dagen for Danmarks besættelse, og at denne tur også skulle minde om de mere end 1500 danske søfolk, som blev ude på havet. Det er første og sikkert også sidste gang, noget sådant sker.

SÆRPRÆGET FRIHEDSMUSEUM I SKANDERBORG

Skanderborg indviede den 4. maj et frihedsmuseum. Det er etableret i en kæmpebunker fra anden verdenskrig. Bunkeren ligger dybt inde i Skanderborg Dyrehave, hvor bunkeranlægget under krigen var et vigtigt kommandocenter for det nazistiske luftvåbens operationer ud over Europa.

I bunkerens umiddelbare nærhed boede ofte i det daværende vandrehjem i Skanderborg Dyrehave den tyske general von Hanneken, en overgang det tyske militærs øverstbefalende i det besatte Danmark. Med sine op til halvanden meter tykke betonmure var kæmpebunkeren et fæstningsværk, som afspærret fra omverdenen gav tyskerne fornøden sikkerhed for deres hemmelige operationer og aktioner med basis i Skanderborg Dyrehave.

I dyrehaven er der nu indrettet et frihedsmuseum, som savner sidestykke i Danmark. Det sker på grundlag af en idé, som kompagnichef i hjemmeværnet Bent Lauritsen, Skanderborg, har fået. Frihedsmuseet støttes af Skanderborg kommunes kulturelle udvalg med et oprettelsestilskud på 12.000 kr.

Jean

BEFRIElsen KOM FØRST TIL HELBERSKOV 13. MAJ

Tysk oberstløjtnant nægtede at overgive sig og det førte til dramatiske dage og mord i landsbyen.

Ikke alle steder kunne man den 4. og 5. maj fejre befrielsen, og et af stederne var i den lille landsby Helberskov ved Als i det sydøstlige hjørne af det gamle Aalborg Amt. Her ville tyskerne ikke kapitulere, idet en styrke tyske marineinfanterister under ledelse af oberstløjtnant Simon nægtede at have modtaget kapitulationsordrer. Det er muligvis rigtigt, idet telefonledningerne til den tyske lejr var overskåret og fjernet de første dage i maj, fortæller Aalborg Stiftstidende.

Tyskerne kunne dog ikke undgå at vide, hvad der var sket andre steder, over radioen, men den stejle tyske oberstløjtnant havde sin egen mening om tingene. Blandt de illegale, der dukkede op efter kapitulationsbudskabet, var lods Velling, Als Odde. Han nægtede fredag nat - natten efter 4. maj at adlyde en tysk ordre, og da han vendte ryggen til, lod oberstløjtnanten ham skyde. Han fik ni skud i ryggen og var død på stedet - et regulært mord.

Købmand Frederiksen i Helberskov havde den 4. maj om aftenen efter oplæsningen af kapitulationsbudskabet i den engelske radio hejst det danske flag på sin flagstang, men tyskerne savede flagstangen over og truede købmanden og de andre beboere med repressalier, hvis de flagede eller på anden måde demonstrerede mod tyskerne.

ENGELSK BISTAND MOD TYSKERNE

Forhandlinger med de tyske styrker førte ikke til noget resultat, og da nogle tyske soldater den følgende nat forsøgte at sætte over fjorden i småbåde, blev de opbragt på sydsiden af fjorden. Næste dag blev alle småbåde sænket eller fjernet fra fjorden i nærheden af Helberskov. 14 af tyskerne i lejren havde dog fået nok. Natten efter sneg de sig bort og overgav sig til danske myndigheder. De blev derefter sendt sydpå fra Hadsund.

De resterende 60 mand var en alvorlig trussel mod befolkningen og modstandsbevægelsen på grund af den meget stærke bevæbning og en strategisk godt beliggende lejrplads.

Der blev af den grund sendt bud til de engelske tropper, og fem panservogne med 16 mand under ledelse af den 21-årige løjtnant John Phipps blev fra Randers over Hadsund sendt til Helberskov. Turen hertil blev et triumftog, hvor tusinder hyldede englænderne, og en lille uformel velkomst blev arrangeret i Hadsund. Her fik løjtnanten besked om tingenes tilstand i Helberskov, hvortil panservognene kom i de første formiddagstimer 13. maj - otte dage efter befrielsen.

Panservognene kørte hen og parkerede i den store grusgrav lige under tyskernes stillinger, hvor 60 mand lå anspændte med fingrene på aftrækkerne til våben, der på et øjeblik kunne udslette de fem panservogne og deres besætninger.

Ferie på Nors Hovedgård

Der er enkelte ledige værelser i juni, juli og august, men vil man være sikker på plads, vil det være bedst, at der allerede NU reserveres.

Pris pr. person er kr. 150,- for 1 uge.

Få tilsendt brochure om Nors Hovedgård.

Tilmelding og yderligere oplysning om ophold hos: Alex Binneballe, Bakken 10, Nors, 7700 Thisted, samt Leo Hansen, Johnsens Allé 24, 7700 Thisted.

GODT AT VIDE

Hjælp til ændringer i boligen

Ældre og handicappede kan få hjælp til nødvendige ændringer i boligen, f.eks. fjernelse af dørtrin, opsætning af gelændere og håndtag, særlig indretning af toilet og baderum m.v.

Denne hjælp ydes efter bistandsloven med det formål at ældre og handicappede længst muligt kan blive i deres hjem. Hjælpen kan ydes, uanset om man bor i lejlighed, ejerlejlighed, eget hus eller har varigt ophold hos familie eller andre.

Der ydes også hjælp til større ændringer, f.eks. ombygning af værelse, indretning af køkken (passende højde af køkkenbord o.l.).

Hjælpen ydes efter konstateret behov, men uden hensyn til de økonomiske forhold. Henvendelse til kommunens social- og sundhedsforvaltning, der sender en repræsentant, oftest en ergoterapeut, der skal vurdere behovet.

Bladet »Helse«

Dette blad, der også har undertitlen »Familiens Lægeblad«, blev for 26 år siden påbegyndt ved et samarbejde mellem sygekasserne og lægeforeningen. Nu udgives det af en selvstændig institution, hvis ledelse udpeges af kommunerne, sammenslutningen af sociale udvalg samt komiteen for sundhedsoplysning.

Bladet fås gratis i den lokale social- og sundhedsforvaltning, på mange apoteker, i

lægers og tandlægers venteværelser ligesom det er fremlagt på bibliotekerne.

Postabonnementet kan fås for 17 kr. om året (bladet kommer hveranden måned) og kan bestilles på postkontorerne, hos landpostbudet eller ved indbetaling af 17 kr. til girokonto 5 49 69 18 Helse, Østerbrogade 115 A, 2100 København Ø.

Nummeret for maj-juni i år er på 32 sider og indeholder bl.a. følgende artikler: Vitaminer og sundhed i naturen - Ældre skal være opmærksomme på hørelsen - Spiraler - Idrætsferie for ældre - Hvad skyldes træthed? - Ikke overflødig på grund af alder - Når forkelelsen bliver besværlig - Alvorlige ætsninger - Hvor langt er vi i forskningen af gift - På plejehjem - De mindstes verden m.fl.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Nyvalg af formand

Kammeraternes Hjælpefond holdt den 20. april bestyrelsesmøde i de højt elskede lokaler i St. Kannikestræde, hvor nu Lisbeth Steen Hansen residerer.

Formanden, general F. B. Larsen, kunne i sin velkomst oplyse, at vi havde hørt fra samtlige medlemmer, hvoraf langt de fleste havde givet personligt fremmøde. Han kunne oplyse, at planerne om »at begrave« 4. Maj-kollegiet på Frederiksberg bag en ny, stor kontorbygning heldigvis var opgivet, så Frederiksberg kommune nu finder en anden løsning på at dække mangelen på kontorlokaler.

Kassereren, bankprokurist Olav Holst fremlagde årsregnskabet.

Fosmark aflagde beretning om bladarbejdet. Man havde nu snakket sig gennem forskellige begyndervanskeligheder, så fremtiden tegnede sig positivt.

Formanden udtalte som sin opfattelse, at det var en fordel, at vi fik bladfællesskab.

Fosmark redegjorde for Kegnæsarbejdet med fordelingen i 1979 af pladserne, og den nye mand i billedet, overlærer Preben Feddersen, gav oplysninger om fordelingen i 1980 som oplyst i vort blad for 15. april. Der er fuldt optaget til hen i november.

Civilingeniør Mogens Dyre, Nordborg, fortalte om ombygningsarbejdet, der nu er tilendebragt. Der er grund til

at vise taknemlighed over for Bernadottefonden og Helsefonden.

Formanden rettede en særlig tak til såvel Mogens Dyre, Fosmark, Olav Holst og Preben Feddersen for deres indsats.

Man vedtog enstemmigt en tilføjelse til fundatsen, således at det nu er nedfældet i papirerne, at feriehjemmet på Kegnæs overgår til Dansk Røde Kors den dag, fonden ophører med at virke.

Som kasserer for de næste 2 år genvalgte Olav Holst. Så fulgte den store overraskelse, nemlig at formanden meddelte, at han efter 6 år som formand så sig nødsaget til at trække sig tilbage. Han ville dog gerne fortsætte i bestyrelsen. Valgperioden udløber den 1. oktober.

Formanden oplyste, at han følte sig forpligtet til at færdiggøre et arbejde for rigsarkivet. Han var den eneste overlevende i det materiale, der skulle bearbejdes.

Som ny formand valgtes Mogens Dyre, mens Hans Andersen valgtes som ny næstformand. Som nyt medlem af forretningsudvalget indtrådte Preben Feddersen.

Bladudvalget kom til at bestå af Hans Andersen, Johs. Rasmussen, Olav Holst og Johannes Fosmark.

Man vedtog at udarbejde en brochure om Kegnæs og feriehjemmet.

Det blev aftalt at mødes igen lørdag den 25. april 1981.

KATE FLERON

holdt festtalen ved mindehøjtideligheden på 35 års dagen for Danmarks Befrielse, den 4. maj 1980, på Københavns rådhus.

Højtideligheden var arrangeret af Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45.

Det var en tale, der med en vis interesse blev påhørt af ca. 650 deltagere, og det var en tale som Kate Fleron har fået ros og ris for.

Men hvad hun virkelig sa', kan nu læses i et lille hefte, der indeholder hendes manuskript, og det udgives af en kreds af FRIT DANMARKS venner.

Heftet er trykt i et begrænset antal, koster kr. 20,00, og HELE salgsbeløbet går til bladets fortsatte udgivelse. Intereserede kan til undertegnede indsende kr. 20,00, evt. check, giro eller frimærker, og heftet sendes omgående.

Arnold Jensen, Velhustedvej 5, giro nr.: 1 18 06 73. 6933 Kibæk.

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

35-året for befrielsen fejret

3. maj i 4. Maj Kollegiet

Oskar Verner bød velkommen i Rådshuset og ledede mødt.

Fangesammenslutningen indledte 35-årsdagen med en kammeratlig sammenkomst i 4. Maj-kollegiet på Frederiksberg. Der var stuvende fuldt hus, så ikke alene spisesalen, men også have salen og gangene måtte tages i brug. Foruden provinskammerater, der var taget til hovedstaden for at fejre 4. maj, havde Buchenwald-klubberne samme dag hovedbestyrelsesmøde i København, og det sluttede med deltagelse i sammenkomsten. Endvidere var et lidt større antal svenske gæster end ventet kommet til stede. En overgang måtte nogle nøjes med ståpladser, indtil der blev fremtryllet flere stole og borde.

Så det var en mere end overfyldt sal formanden, Oskar Verner, kunne byde velkommen. Aftenens festtaler var - naturligt nok - kontorchef Thorkild Dige, der nu fylder 70 år og forlader Frihedsfonden efter 35 års virke.

Kammeraternes Hjælpesfond

er raske kammeraters hilsen
til de syge

Dige kunne heller ikke helt skjule sit vemod, da han talte om fondens arbejde i de mange år. Han understregede betydningen af det loyale samarbejde og den gode vekselvirkning, der havde været i det daglige - uden et sådant samarbejde havde vi ikke kunnet klare de mange opgaver.

Dige nævnte i den forbindelse den store ændring i erstatningsloven i 1969, hvor vi oplevede et forbilliget samarbejde og i tilgift fik en enestående hjælp af kontorchef Rønlev. »Nu holder jeg op, ikke uden vemod, men fondens arbejde vil være i gode hænder hos jeres to fangekammerater, Paul Thygesen og Frode Toft. Og selv om jeg tager afsked, siger jeg ikke farvel, men vil altid være rede, hvis I skulle få brug for mig.«

Efter talen blev Dige hyldet hjerteligt af forsamlingen. Han fik overrakt blomster, og på Fangesammenslutningens vegne overrakte Oskar Verner, Erik Beermann og Poul Nielsen en gave, en fin krystalkaraffel med sammenslutningens emblem og Diges initialer indgraveret, samt 12 glas, ligeledes med emblem og initialer, samt for en sikkerheds skyld fulgte der både cognac og fin gammel portvin med til karaffen.

I en kort tale hyldede Oskar Verner Dige og sagde bl.a.: »Jeg tror ikke, at vi stærkt nok kan udtrykke, hvor meget vi skylder Dige tak for. På ham passer i hvert fald ordene om at få de bævende hjerters pris. Det er en enestående indsats Dige - og dermed Frihedsfonden - har ydet i de 35 år.«

Aftenen sluttede med hyggeligt samvær, hvor de studerende på kollegiet gjorde en fortrinlig indsats ved at sørge for den materielle side af sagen. De måtte således i byen for at skaffe ekstra smørrebrød, da den første beholdning langt fra slog til.

KRANSENLÆGNINGER 4. MAJ

Den 4. maj var deltagerne i stævnet til kransenedlægninger i Mindelunden i Ryvangen og ved KZ-mindesmærket ved Helligåndskirken.

I Ryvangen blev højtideligheden ledet af Fangesammenslutningens formand Oskar Verner, der bød velkommen til de mange hundrede mennesker, der var mødt op. Ved hovedmonumentet var Neuengamme-forening mødt med fane, og der blev nu nedlagt kranser af Fangesammenslutningen, Dachauklubben, Theresienstadtforeningen og Bernadottedetachmentet. Forud for højtideligheden var nedlagt kranser af Frihedsfonden, Special Forces, BOPA, Frihedskampens Veteraner, Afsnit V m.fl.

Derefter talte Frihedsfondens formand, overlæge Jørgen Kieler. Den meget personlige og gripende tale bringes som spidsartikel.

Oskar Verner takkede Jørgen Kieler for

den alvorfulde tale. Efter højtideligheden var der tid til en kort rundgang i Mindelunden, som flere af de tilreisende besøgte for første gang.

Derefter kørte stævnedeltagerne i hvide busser fra Mindelunden til Højbro Plads, hvorfra man til fods begav sig til mindesmærket for den ukendte KZ-fange ved Helligåndskirken. Her nedlagdes kranser fra Fangesammenslutningen og Bernadottedetachmentet, og der holdtes korte taler af Frode Toft og en repræsentant for Bernadottedetachmentet.

HØJTIDELIG OG FESTLIG SAMMENKOMST PÅ KØBENHAVNS RÅDHUS

Efter kransenedlægningerne samledes deltagerne i Fangesammenslutningens stævne efter indbydelse fra Københavns kommune til en festlig og højtidelig modtagelse på Københavns Rådhus. Der indledtes med koncert af Københavns Brandvæsens orkester under ledelse af Bonde-Larsen (ikke ham fra De Erhvervshæmmede!).

Overborgmester Egon Weidekamp var stævnets vært.

Derefter bød overborgmester Egon Weidekamp velkommen: - Det er mig en stor glæde at byde Jer velkommen her. Og det er naturligt at samles denne dag. De fem år dengang har sat sig så fast i erindringen, at den tid ikke synes så langt borte. I var med dengang og oplevede en frihedskamp. Kamp for friheden er som oftest noget, der for den enkelte først er alvor, når man er ved at miste den. I er bundet sammen af fælles bånd og fælles skæbne. I har et kammeratskab, hvor det at give ikke betød krav om gengæld. Men de idealer, I stod for, trædes stadig under fode. Det havde vi ikke drømt om i 1945. Derfor er nogle måske også lidt bitre i dag. I oplevede hårde vilkår, og selv om I har overlevet, har I dog kun klaret Jer igennem med alvorlige handicap for de flestes vedkommende. Vi byder Jer hjertelig velkommen!»

Så bød også Fangesammenslutningens formand Oskar Verner velkommen og indledte med at bede de svenske gæster fra Bernadottedetachementet rejse sig, så forsamlingen kunne hylde dem. Og han fortsatte: - Dette er en mindedag. Når vi i dag stadig holder sammen i vore foreninger, er det en videreførelse af vort sammenhold og kammeratskab dengang i fængsler og lejre - et sammenhold, der var forudsætningen for at nogle kunne overleve. Vi har netop lagt krans i Mindelunden og ved den ukendte KZ-fanges grav. Og på samme måde lægges i disse dage blomster ved grave og mindesmærker overalt i Europa. Lad os et øjeblik mindes vore døde kammerater. - Her rejste forsamlingen sig og holdt et minut stilhed til ære for de døde. Til slut rettede Oskar Verner en hjertelig tak til overborgmesteren og magistraten for den gæstfrihed og velvilje, Københavns kommune har vist, ikke alene denne dag, men også ved en lang række tidligere lejligheder.

Nu fulgte et længere program. Først læste skuespillerinden Lise Ringheim Otto Gelsteds digt om 9. april »De mørke fugle fløj« og Nordahl Griegs digt »Til ungdommen«. Og så holdt »Frit Danmark«s redaktør Kate Fleron hovedtalen og sagde bl.a.:

- På Jeres brevpapir, hvorpå I indbød mig til at tale her, står navnene på en række KZ-lejre. Det gjorde, at jeg følte det som en æresbevisning at få lov til at tale til Jer. For I er en særlig gruppe mennesker, der for Jeres idealers skyld måtte gennemgå svære lidelser. Jeres psyke kan ikke være uberørt eller uskadt deraf.

Under frihedskampen blev folk skudt - de betalte kontant med deres liv. Men Jeres lidelser var en helt anden. Vi gjorde erfaringer dengang. Vor autoritetstro blev rykket med om rode, vi kunne kun stole på vor egen samvittighed. Og vi har stadig ikke større autoritetstro. Vi er nok stadig temmelig kritiske overfor vore politikere.

Vor modstandskamp fik en fælles og dybtgående tværpolitisk karakter, men vi var vel trods alt et lille fåtal, og det gik vel også trent den første tid. Men vi var et tværnit af hele vort folk, af alle dets sociale og politiske lag. Her mødtes kredse og enkeltpersoner, som næppe under andre omstændigheder var mødtes.

Udviklingen har nok medført, at vi er blevet draget noget fra hinanden, men vi har ikke råd til at bekæmpe hinanden. Vi må i dag være klogere end dengang. Det er nok rigtigt, som den færøske forfatter Heinesen siger det: »De svage kæmper ikke, de stærkere kæmper en tid, men der er nogle, der altid er rede til at kæmpe. Og jeg kan ikke se andet, end at vi må blive ved med at kæmpe for friheden.«

Efter talen var der igen musik af brandvæsenets orkester, hvorefter den populære Raquel Rastenni var på tribunen og sang den jødiske vise »Shalom« og en af hendes kendte sange »Det er min bøn« for til slut til ære for de svenske gæster at synge et par svenske sange.

Så fulgte skuespilleren Ebbe Rode, der under dybeste stilhed i den store Rådhusal læste det gribende digt fra KZ-lejren Majdanek »Jeg så et bjerg« (bjerget var det bjerg af de omkomnes sko, der hobede sig op).

Derefter kom Lise Ringheim på ny, denne gang med en skildring af 4. maj fra en af Leif Panduros bøger, hvorefter Lise Ringheim sang Poul Henningsens vise »De binder os på mund og hånd«. Sluttelig sang operasangeren Ove Verner Hansen to danske sange »Den danske sang« og »En Lærke letted«.

Så rettede Oskar Verner en hjertelig tak til orkestret og de medvirkende kunstnere, hvorefter Ove Verner Hansen sang for til Frihedssangen som forsamlingen sang stående.

Dermed var første del af programmet slut, hvorefter de ca. 700 stævnedeltagere begav sig op i Rådhusets festsal, hvor kommunen var vært ved et udsøgt traktement, der selvfølgelig afsluttedes med de berømte Rådhuspandekager.

Det blev en højtidelig og festlig afslutning på denne del af 4. maj-dagen, der varede et par timer endnu i de smukke lokaler, hvorefter de fleste af deltagerne på ny tog ud i Mindelunden for at overvære Kammeraternes Hjælpefonds og De Erhvervshæmmedes traditionsrige aften-højtidelighed 4. maj, hvor der tændes lys på alle gravene.

Fra bestyrelsesmødet i april:

På arrangementudvalgets vegne fremlagde Ehgon Nielsen det endelige program for arrangementerne den 3. og 4. maj i København.

Fra Bernadottgården i Roskilde forelå takkebrev for bidraget til anskaffelse af en bil, der nu er taget i brug.

Formanden oplæste yderligere takkebreve, bl.a. fra flere, der havde fået tilskud til vellykkede rekreationsophold, bl.a. i Bad Elster (DDR) og på Rekeadan (Tenerife).

I forbindelse med klagerne over forholdene ved KZ-monumentet ved Helligåndskirken har S sammenslutningen været i forbindelse med menighedsrådet og andre myndigheder. Der har længe foreligget en plan for en omlægning af arealet omkring kirken. Som repræsentant for S sammenslutningen blev Ehgon Nielsen udpeget til at deltage i møder i det udvalg, der skal se på den endelige plan.

I fortsættelse af lovudvalgets mundtlige forhandling med socialminister Ritt Bjerregård er der modtaget en skriftlig redegørelse fra ministeriet.

Der er ikke under de nuværende forhold mulighed for ændring af erstatningsloven, men man vil overveje muligheden for en individuel revision af de laveste beregningsgrundlag.

Et forslag om gave til Thorkild Dige godkendtes.

Det oplystes, at der er tegnet over 100 nye abonnementer på bladet, men der er stadig ca. 150 gamle abonnementer, der ikke er fornyet.

Dachauklubben har haft en vellykket generalforsamling, hvor der på medlemmernes forslag vedtoges en kontingentforhøjelse. Klubben overvejer at foreslå indført et fast årskontingent fra de enkelte foreninger til S sammenslutningen.

Gestapofangerne på Sjælland har vedtaget at yde et bidrag til S sammenslutningen.

Axel Lauritzen berettede om 9. april-højtideligheden på Københavns Rådhus, der havde samlet henved 5000 mennesker.

Neuengammeferien havde også indbetalt bidrag til S sammenslutningen. Foreningen har haft en vellykket generalforsamling, hvor bestyrelsen genvalgtes.

Sachsenhausenforeningen har deltaget i et internationalt fangestævne i Berlin og Sachsenhausen. I den danske fællesrejse var der 60 deltagere. Stævnet havde - bortset fra en omstændelig grænsekontrol i Warnemünde - været meget vellykket.

Theresienstadtforeningen havde haft en velbesøgt højtidelighed på Mosaik Vestre Kirkegård med en efterfølgende modtagelse på Københavns Rådhus.

F-t

BUCHENWALD

ÅRHUS

Klubben afholdt ordinær generalforsamling torsdag den 24. april d.å. kl. 16 i markettenderiet på Århus politistation med dagsorden ifølge lovene.

Formanden Håkon Thomsen aflagde beretning og fortalte bl.a. om arbejdet med erstatningssagerne. Han foreslog, at man arrangerede en sammenkomst den 19. september. Forslaget blev vedtaget.

Efter reetablering af Landsforbundet og den lokale klub er der nu 73 medlemmer i Århus.

ERHVERVSHÆMMEDE

FREDERICIA

Søndag den 4. maj om formiddagen kørte Frants V. Nielsen til frihedskæmpernes grave med blomster. Det er en smuk tradition, som har været udført hvert år siden 1945. Om aftenen holdtes en lille højtidelighed ved frihedskonumentet overfor banegården.

Kl. 18 begyndte Fredericia jernbaneorkester at spille og alle fremmødte sang med på de sange, vi havde omdelt. Krans og blomster blev lagt ved monumentet, og der var fanevagt med Stutthof-fangernes fane.

Mandag den 5. maj mindedes vi den store glædesdag for 35 år siden, med en sammenkomst i festlokalerne ved kontoret i Kongensgade. Alle medlemmer kom med smørrebrød, som blev serveret på store fade.

Blandt gæsterne var byens borgmester Rich. Petersen, viceborgmester Johs. Thorsen og frue, afdelingsing. Mogens Tversted og frue og fhv. skoleinsp. Viggo Aidt. Der blev holdt mange taler, og borgmesteren ledsagede sin med en velkommen check på 3.000 kr. fra byen. To musikeres taffelmusik bidrog yderligere til den gode stemning.

K.D.

ODENSE

I Odense fejres 4. og 5. maj hvert år af De Erhvervshæmmedes afdeling. Den 4. maj nedlagdes blomster ved mindesmærket i Ansgar-anlægget. Og den 5. maj festedes der i Smeden Hus, hvor der var samlet ca. hundrede festdeltagere i den smukke sal, hvis vægge er prydet med den tidligere Horserodfange, kunstmaleren Knudåge Larsens skildringer af situationer fra arbejdspladser og hverdag. Bestyrelsens damer havde dækket bordene smukt, og en lystig musik bidrog til at forhøje stemningen under fællesspisningen.

Festtalen blev holdt af Frode Toft, og talen blev hilst med kraftigt bifald. Efter kaffen var der dans, og i en pause holdtes en fornøjelig pakke-auktion under ledelse af afdelingens formand Richard Andersen. Det var en virkelig vellykket aften, og det var ikke ufortjent, at en af deltagerne under festen rettede en hjertelig tak til bestyrelsen for dens store arbejde, ikke alene denne aften, men også året rundt.

KØBENHAVN

Københavns afdeling af Sammenslutningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen afholdt sin forårsgeneralforsamling den sidste mandag i april i Havnerådssalen, Københavns Rådhus. Godt 100 medlemmer var mødt, da formanden Rasmus Bonde-Larsen bød velkommen og udtrykte sin glæde over det gode fremmøde og håbet om at det ville blive en god og udbytterig aften.

I det forløbne halve år var syv kammerater døde, og forsamlingen ærede deres minde ved et minuts stilhed.

Til dirigent valgtes Ragnhild Andersen, som forelagde følgende dagsorden: 1. Valg af dirigent, 2. Beretning ved formanden, Rasmus Bonde-Larsen, 3. Indkomne forslag, 4. Regnskab ved kassereren, Villy Lauridsen, 5. Eventuelt. Dagsordenen godkendtes enstemmigt.

BERETNING

Formanden omtalte 80'erne, hvor vi allerede havde fået en forsmag på, hvad dette årti vil bringe os i form af dyrtid og nedskæringer. Vi måtte som organisation være på vagt, og først og fremmest vort lovudvalg, som vi måtte betragte som De Erhvervshæmmedes advokater. Enkeprocenterne burde sættes op til 75, og ligeledes burde beregningstallene hæves. I den forløbne periode havde Køben-

havns afdeling rejst 37 nye sager, 47 genrejsninger, 8 ankesager, 17 enkesager, heraf 8 i den sidste halve år, 20 medicinregninger og 15 tand- og protesesager. Sagerne er afgjort med procenttal fra 25 til 100, dog flest på 50, 65 og 75 pct. Alderen synes at spille en vis rolle. Skattesager havde man også ordnet en del af.

Medlemstallet er i øjeblikket 465, en tilgang på 35. Et stort problem var vore lokaler, og vi gjorde alt for at finde nye og bedre. Har også haft en samtale med borgmester Jarmer, som var positiv m.h.t. at hjælpe os til nye og bedre.

I anledning af 35-årsdagen for krigens opbør var der forberedt en del højtideligheder og festligheder i dagene omkring 4. maj. Bl.a. en reception på Rådhuset med kunstnerisk underholdning og tale. Københavns afdeling stod som sædvanlig sammen med Kammeraternes Hjælpefond for arrangementet i Mindelunden den 4. maj om aftenen samt for kransenedlægning ved de forskellige mindesmærker.

DISKUSSION OM BERETNINGEN

Kai Wadsbach mente, man skulle henstille til lovudvalget, at det søgte beregningsgrundlaget op på 10.000.

Oskar Verner: - Socialministeren gjorde lovudvalget opmærksom på, at ville vi have flere penge, måtte hun tage dem fra andre. Vedr. beregningsgrundlaget må vi i første omgang sætte ind på at få alle op på 8000, mange ligger lavere. Vi har dog fået brev fra Ritt Bjerregård om, at forholdene skal ikke forringes. Hun har givet administrationen besked om at være opmærksom på, om der sker forringelser. Det må vi holde hende fast på. Vedr. folkepensionen skal vi nok ikke koge det spørgsmål for højt op. Vor rente er erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Tager de folkepensionen fra os, må hædersgaven sættes op.

Omtalte kammeratskabsaftenen den 3. maj på Frihedskollegiet, samt arrangementerne den 4. maj.

Gunnar Mølholm anbefalede kammeraterne at notere datoerne op for deres henvendelser til den sociale ledelse i København. Der måtte være orden i disse ting, så man havde indsigt i sine egne sager.

Erik Lorentzen oplyste, at da man de senere år havde været ude for, at kun et par kammerater mødte til kransenedlæggelserne om formiddagen, ville man i år ordne det fra kontoret.

Alfred Jensen forstod ikke Oskar Verners nonchalance m.h.t. folkepensionen. Udover lovudvalget skulle vi nok rejse sager andre steder.

Oskar Verner: - Alfred mener, jeg tager lidt nonchalant på folkepensionen. Vi tager det meget alvorligt og har talt med folketingsmedlemmer og organisationer her i landet. Jeg har en lille smule tillid til, at man kan opnå noget. Det er klart, at vi vil holde fast på folkepensionen.

Ehgon Nielsen oplyste, at han havde talt med rådhusforvalteren om mindesmærket ved Helligåndskirken, som var en skændsel i den nuværende tilstand. Der ville i 1981 blive gjort noget ved det, så det kunne fremtræde som et værdigt monument.

Hemmning Theisen kunne meddele, at der forelå to forslag, et om at der byggedes en mur, så monumentet ikke kunne ses fra Stroget, og et om at der blev skabt et anlæg med udsyn til Stroget. Mente det sidste var at foretrække.

Fleere talere havde ordet for korte bemærkninger.

Formanden Rasmus Bonde-Larsen afrundede diskussionen med en tak for de forskellige indlæg. Forsikrede forsamlingen om, at alle ville blive godt modtaget på Hulgårdsvej, hvor man ville prøve at hjælpe med alle problemer. Sluttede med, at det er vor pligt at gå ind for fred og afspænding i verden.

Beretningen godkendtes enstemmigt.

Da der ikke var indsendt nogen forslag, bortfaldt pkt. 3.

REGNSKABET

Kassereren Villy Lauridsen henviste til det omdelte dupliserede regnskab for tiden 1/1 79 til 31/12 79.

Dette godkendtes - én stemte imod.

EVENTUELT

Gunnar Olsen foreslog, at man satte kontingentet op.

Kassereren takkede for godkendelse af regnskabet og udtalte: - Vort ønske om at få nye lokaler skyldes, at vi gerne vil skabe forhold, så vore kammerater i langt højere grad kan mødes. M.ht forhøjelse af kontingentet kan forslaget indsendes før næste generalforsamling og drøftes der.

Oskar Verner: - Det er godt, at København søger nye og bedre lokaler. Vi har otte centre for vor forening rundt i landet, og Københavns lokaler er de ringeste.

e.w.

AALBORG

KAMMERATSKABSÅFTEN 3. MAJ

Aalborg afdeling af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen afholdt lørdag den 3. maj sin årlige majfest i de dejlige lokaler på »Lejbjerg Centret« på Hadsundvej. Det blev i lighed med tidligere år en pragtfuld fest, hvor alle morede sig og havde det rart til langt ud på de små timer. Endvidere kunne festudvalget glæde sig over, at flere end nogen sinde før var mødt op - nemlig ca. 120, om grunden var den, at foreningen i år bød på smørrebrød, hvor man tidligere har brugt selv at medbringe sin mad, vides ikke, men succes'en vil blive forsøgt gentaget til efteråret.

Efter et par velkomstord fra festudvalget til foreningens medlemmer og en tak til gæsterne fra kommunen og fagforeningerne for den støtte, vi nyder i årets løb, holdt afdelingens formand »Åbo« en kort festtale. Han sagde bl.a.:

- Befrielsesbudskabet, som vi alle hørte i radioen fra London om aftenen den 4. maj 1945, og som udløste en endeløs jubel hos de allerfleste, blev ikke befrielsen for alle lige med det samme.

Vi husker de tre torterede gestapofanger, som blev slæbt med ud i Vildmosen nord for Aalborg, og som blev beordret skudt, hvilket deres ledsager dog ikke turde gennemføre, hvorefter de gennem store anstrengelser klarede at komme i kontakt med mennesker, som kunne vejlede dem.

Vi husker fangernes hjemkomst fra Frøslev og fra Sverige, alle blev de budt hjertelig velkommen hjem. Men dem fra Stutthof, hvad med dem? Ja, derom har vi nu i vort blad KONTAKT fået endelig besked. De udstod en »hungermarch« gennem Lauenburg i 11 døgn, hvorefter de gennem et komplet ødelagt og desorganiseret Tyskland endelig kom til den danske grænse, hvorfra de så sent som den 4. juni - altså en måned efter den store befrielsesaften kunne sende det glade budskab pr. telegram »Kommer i aften«. Det er blevet en særlig mindededag for mange.

Er det nu forkert af os at feste på den dystre baggrund af døde kammerater og andre, som har lidt så frygteligt, at de aldrig er kommet over det?

Nej, det synes jeg i alt fald ikke. Vi har lov at være glade over, at vi overlevede, og desuden har vi pligt til at vise, at vi kunne holde ryggen rank og ikke har villet lade os kue.

Vi har pligt til at hjælpe, vi har pligt til at oplyse om tiden og forholdene »dengang«, og vi bør ligefrem komme sammen i fælles glæde

over befrielsen. Blandt andet derved kan vi hente styrke og fortrosthed til fortsat kamp for friheden.

Det er min faste overbevisning, at vor forening fortsat har sin berettigelse.

Herefter var der oplæsning af festavisen, som Aase atter i år havde forfattet. Så var der amerikansk lotteri og auktion over de mange dejlige ting, som vore damer plus et par herrer havde fremstillet i vinterens løb. Ind imellem blev der sunget et par sange. Samtidig med kaffen kom på bordet, begyndte dansen, og det så som omtalt ud til, at alle morede sig og havde det dejligt.

Festudvalget siger tak for det store fremmøde og nogle herlige kammeratlige kontakter. Lad os mødes igen til november, og så tager vi endnu flere af vennerne med, der er plads nok i »Lejbjerg Centret«.

Borge Jensen

4. MAJ

I anledning af 4. maj afholdt foreningen og foreningen Gestapofangerne en kort mindehøjtidelighed for vore faldne kammerater ved mindelunden på Aalborg kirkegård.

Der blev nedlagt kranse, og forstander Fuglsang Christiansen, Års, holdt en kort tale, hvori han manede os til at stå vagt om den frihed, for hvilken vore kammerater gav deres liv.

Herefter sang deltagerne »Altid frejdig når du går«. Efter højtideligheden afholdtes en kammeratlig sammenkomst på centret, Østerbro 38.

O.R.

havde til formål at skabe hjemlig hygge og hjemlige omgivelser for de unge, samt tillige vedligeholde et miljø, hvor frihedskampen og dens deltagere var værdsat. Dette er også i vidt omfang lykkedes, og det har alle vi gamle frihedskæmpere grund til at være såre glade for.

I begyndelsen var det mest folk, som søgte en såkaldt »højere uddannelse«, som optoges på kollegierne, men efterhånden har også lærlinge i håndværks- og fabriksfag fået adgang - i al fald på kollegiet i Aalborg, og man kan således sige, at der har fundet en vis demokratisering sted, hvilket er et gode.

Vor forening - Aalborg afdelingen af sammenslutningen af erhvervshæmmede fra frihedskampen - er nu kollektivt tilmeldt fjerde maj kollegiets støtteorganisation »Kollegiets Venner« for en fast årlig sum af kr. 200. Og det er naturligvis meget godt. Kollegiets venner har år for år bidraget til, at holde kollegiets standard højt og har bl.a. bidraget med støtte til forskellige ting bl.a. »hårde hvidevarer«, som har været til gavn for beboerne.

Af vor forenings mere end 200 medlemmer er imidlertid kun to direkte medlemmer af kollegiets venner, og det synes jeg faktisk er for lidt, og i den forbindelse vil jeg gerne oplyse, at man kan tilmelde sig direkte til bestyreren (eforen), redaktør N. A. Eigenbroth. Kontingentet kan man selv bestemme, men lad nu ikke beskedenheden tage alt for meget overhånd og slip f.eks. en halvtredser til det gode formål.

Åbo

HANNOVER-STÖCKEN

HANNOVER STÖCKEN GRUPPEN

har den 19. april 1980 afholdt ordinær generalforsamling i Horsens.

Traditionen tro samledes vi først ved Klosterkirken, hvor formanden Arnold Jensen ved mindstenen udtalte nogle ord om dagene for 35 år siden, og medens Peder Møller Madsen nedlagde kransen, mindedes vi de af vore kammerater, der er gået bort i de forløbne år, og de der blev i lejrene.

Selve generalforsamlingen foregik på Jørgensens Hotel, hvor formanden i sin velkomst

SPAREKASSEN
for Svendborg og Omegn

udtrykte glæde over, at der igen i år var mødt 50 pct. af alle mulige.

I sin beretning omtalte formanden det gode samarbejde, vi har med Fangesammenslutningen, og som en lille erkendtlighed enedes vi om at give et bidrag på 200 kr. til Sammenslutningens kasse.

Beretning og regnskab godkendtes, og alle valg var genvalg. Til næste års mødested valgtes igen Horsens, og det skal være den 25. april 1981.

Sekretæren

NEUENGAMME

Pilgrimsfærden til lejrene ved Ems-Kanal og Neuengamme

Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme vil også i år gennemføre denne færd til de tidligere koncentrationslejre ved Meppen, Dalum og Versen samt Esterwegen med afslutning ved monumentet i Neuengamme. Turen vil blive gennemført i dagene lørdag den 6. september og søndag den 7. september 1980.

Der vil som tidligere blive arrangeret fællesrejse med langtursbus. Reserver dagene,

mød talrigt op i anledning af 35 året for vor befrielse. Tilmelding kan ske til Ib Lærche, Immerkær 25, 2650 Hvidovre (Tlf. 01-75.58.03).

Møde i Amicale International de Neuengamme

I dagene 15. til 17. marts holdt AIN's eksekutivbureau møde i Quickborn ved Hamburg, hvori deltog repræsentanter fra bl.a. Frankrig, Sovjetunionen, Belgien, Polen, Holland, Tjekkoslaviet, begge Tyskland og Danmark var repræsenteret ved formanden E. H. Grome og sekretæren N. O. Køster.

Der blev enstemmigt vedtaget to resolutioner en »For fred og afrustning« og en »Resolution i anledning af 35-års dagen for befrielsen fra fascisme og krig«. Det blev også vedtaget at afholde en mindehøjtidelighed i anledning af 35 års dagen for befrielsen den 18. maj 1980 kl. 10 ved mindesmærket for ofrene fra »Cap Arcona« i Pelzerhaken ved Neustadt.

I øvrigt deltog repræsentanter for Museum für Hamburgische Geschichte, dr. Bauche, Konrad Hoffmann fra Hamburg Senat, Rolf Hermann fra VVN og Albert Blankenfeld fra arbejdsudvalget af forfulgte socialdemokrater, der alle deltog i forhandlingerne om opførelsen af et museum, såkaldt Dokumentenhus, ved mindeparken i Neuengamme. Der er nu givet grønt lys fra senatet i Hamburg for bygningen af museet, og der er bevilget 2,5 mill. DM til formålet plus midler til indretning. Grunden til bygningen er udgravet og museet får 200 meter løbende udstillingsplads samt foredragssal med plads til 50 personer, hvor der kan vises film og lysbilleder. Der vil blive arrangeret skiftende særudstillinger og trykt brochurer på hovedsprogene. Bygningen forventes færdig til indvielse maj 1981.

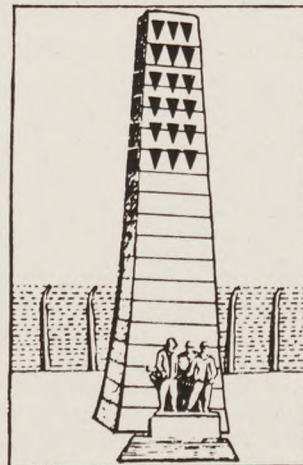
Deltagerne i mødet aflagde besøg og nedlagde krans ved mindetavlen i skolen ved

Bullenhuserdamm og ved monumentet og krematorie-pladsen i den tidligere KZ-Neuengamme.

Mødet blev afsluttet med en modtagelse af borgmesteren i Quickborn den 17. marts.

N. O. Køster

SACHSENHAUSEN

Gensyn med lejren 35 år efter

Den sovjetiske 14. Tsjerngover Garde-Kavaleridivision og enheder af den 1. polske armé befriede den 22. april 1945 de sidste tilbageblevne kammerater i KZ-Sachsenhausen. Forinden var 20.000 drevet ud på dødsparaden og 6.000 af dem var myrdet undervejs.

I anledning af 35-året arrangerede den internationale Sachsenhausen-komité i samarbejde med DDR's regering mindehøjtidelighed i Sachsenhausen og festlige sammenkomster i Berlin.

Tidligere fanger med familie, børn og børnebørn samt deltagere i frihedskampen m. fl. var inviteret.

Fra Danmark mødte 58 deltagere, heriblandt vor gamle kammerat Ejnar Dahl fra Tønder med 8 familiemedlemmer! Desuden Folke Bernadottes personlige adjutant fra det svenske Røde Kors Sachsenhausendetachment, Eugen Ekvall, en interessant personlighed med store sprogevner, viden og selskabelige talenter, som vi nød godt af.

Fra Norge, der tidligere har været noget tilbageholdende overfor de internationale arrangementer, mødte glædeligvis en talrig delegation på 124 medlemmer, heriblandt forhenværende statsminister Einar Gerhardsen.

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

Vore gode kammerater fra DDR, BDR, Vestberlin, Holland, Frankrig, Tjekoslovakiet og Polen m.fl. nationer mødte som sædvanlig talrigt op til stor gensynsglæde.

For at gennemføre arrangementerne måtte deltagerne jo holdes samlet til spisningerne, busserne og udflugterne, hvorfor det usædvanligt store fremmøde nedsatte kontakten mellem de nationale delegationer. Det var der selvfølgelig utilfredshed med, men jeg tror ikke, arrangørerne kunne have gjort det meget bedre.

Hovedarrangementet var mindehøjtideligheden i »Mahn- und Gedenkstätte Sachsenhausen« den 19. april. På tribunen udholdt diplomater, repræsentanter for DDR's regering, den sovjetiske og polske hær og Sachsenhausenkomiteen den isnende storm, der på det tidspunkt hærgede Danmark med sandflugt og Nordtyskland med væltede træer og elmaster. Foruden de delegerede hørte 50.000 DDR-borgere på talerne.

Den internationale Sachsenhausenkomité's generalsekretær, Hein Külken bød velkommen og gav ordet til DDR's præsident, Horst Sindermann, der selv har siddet i KZ-Sachsenhausen. Horst Sindermann takkede den sovjetiske og polske hær for befrielsen og udtalte bl.a.: »DDR opfatter sig som arvtager og aktiv viderefører af den tyske og internationale arbejder- og fredsbevægelses revolutionære og antifascistiske kamp.

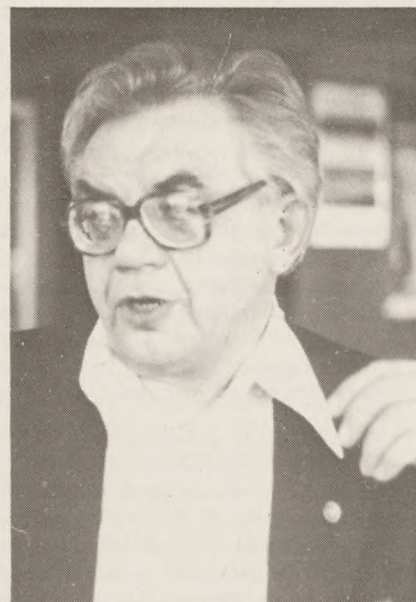
Vi har med uskadeliggørelse af krigsforbryderne udryddet militarismens og folkefjendskabets rødder. Vi har under anstrengelser og ofre givet folket, hvad der tilhører folket og skabt en socialistisk stat af arbejder- og bondemagt. Derfor kan vi med føje og ret erklære, at denne stat er blevet en fredstat.«

Kommandøren for de sovjetiske befrielsestropper, generaløjtnant Grigori Belov betonedede i sin tale de frygtelige tab af millioner af menneskeliv, som den anden verdenskrig medførte. Så meget vigtigere var det, at alle mennesker af god vilje kæmpede for at fascismen og krigen ikke skulle gentages.

Den internationale Sachsenhausenkomité's præsident, Charles Desirat svarede med at kalde til forenet aktion mod kaprustningen og stationeringen af nye atomraketter i Vesteuropa. Han takkede DDR for bevarelsen af den antifascistiske arv og for, at DDR opdrager dets ungdom i fredens ånd og i den antiimperialistiske solidaritet.

Udover denne mere officielle mindehøjtidelighed nød vi de arrangerede udflugter og kammeratskabssammenkomster i det smukke og interessante Berlin DDR, specielt forplejningen og opholdet i det enestående luksushotel »Palast Hotel«, og vi håber på gensyn med mange kammerater om 5 år. En tak til de kammerater, der havde slæbet med at forberede festlighederne.

Peder Søegård

Eugen Ekvall havde store sproglige og selskabelige talenter. Han repræsenterede Svensk Røde Kors.

THERESIENSTADT

35-års dagen bragte en ubetinget og positiv tak

Søndag den 13. april blev dagen højtideligholdt af den jødiske menighed ved en særlig aftengudstjeneste i synagogen i Krystalgade.

Den 14. april samledes en stor skare af de overlevende jødiske fanger ved mindestenen på Mosaik Kirkegård. Højtideligheden indledtes af kantor Edvard Fried, der sang det jødiske ritual. Fried var som tjekkisk jøde fange i Theresienstadt og kom efter befrielsen her til landet. Derefter talte rabbiner Bent Lexner, der bl.a. sagde:

- Mindedagen skal være en taksigelsesdag, og mindede om et skriftsted, hvor det siges, at der vil komme en tid, hvor alle ofre til templet undtagen taksigelsesofret og alle bonner undtagen takkebønnen kan bortfalde.

- Vor tak skal være ubetinget og positiv, en tak til jer, der overlevede, og en tak fra os yngre, der har fået inspiration af jeres vilje til at overleve.

Så nedlagde repræsentanten for Svensk Røde Kors og Bernadottedetachmentet kransen, og Theresienstadtforeningens formand, Max Gritzmann takkede til slut alle, der havde bidraget til højtidelighedens gode forløb.

Den blev overværet af en række repræsentanter for Fangesammenslutningen og de enkelte fangeforeninger, Frihedskampens Veteraner, Amalienborgklubben, Dansk Røde Kors og Frihedsfonden. I det smukke forårs-

Unge fra egnen dannede faneborg foran monumentet.

vejr kørte deltagerne derefter i tre hvide busser til Københavns Rådhus. Undervejs meddelte en af chaufførerne, at han følte det som en ære at være med til at køre denne tur.

ET LØFTE BLEV HOLDT

I Theresienstadt havde nogle af de danske jøder lovet at sætte hinanden stævne på Rådhuspladsen efter krigen. Detté løfte blev nu opfyldt, oven i købet på den måde, at deltagerne var inviteret til at fortsætte højtideligheden i Rådhusets festsal. Borgmester Alsing Andersen bød velkommen og sagde, at kommunen var glad og taknemlig over at kunne byde velkommen og være med til at opfylde løftet.

Derefter talte Max Gritzmann om det sammenhold i det danske folk, der havde betydet, at vi kun var ca. 500 danske jøder, der faldt i tyskernes hænder. Vi lærte, at det at være dansk betød noget, at vi var med i et sammenhold, der også siden gav sig udtryk i Røde Kors-pakkerne. Han overrakte borgmesteren et gavebrev som symbol på, at Theresienstadtforeningen i dagens anledning havde ladet 150 træer plante i Dronning Margretheskoven i Israel i Københavns kommunes navn.

Derefter talte overrabbiner Bent Melchior: »Vi har oplevet, hvad der kan ske, og vi har oplevet katastrofer, men vi ønsker dem ikke igen. Vi takker jer for jeres vilje til at leve videre, således som I præsterede det dengang i fangenskabet.

Også en tak til det danske og det svenske folk for redningen i 1943 af flertallet af de danske jøder og for modtagelsen af Theresienstadtfangerne i 1945. Den 2. verdenskrig var ikke kun mørke - oktober 1943 var et af lysene.

Pianisten Simeon Balchim spillede derefter Beethovens »Sonate i f-moll« (Appassionata) og Chopins »Nocturne i c-moll«, og et drengekor fra Carolineskolen sang to israelske sange under ledelse af Ralf Levitan.

Endelig læste Sam Besekow en københavnsk skolepiges - Kamma Anderssons - i 1979 nedskrevne beretning om livet i en gade på Islands Brygge i efteråret 1943 og om skolekammeraten Klara Ruben, der en nat blev hentet sammen med hele familien og ført til Theresienstadt.

Det var en gribende og mesterlig oplæsning af en ægte og følt beretning om det, der skete dengang i en københavnsk gade. Det gjorde et så dybt indtryk, at mange lommetørklæder måtte tages åbenlyst i brug.

Det må nævnes, at Klara Ruben var til stede, men faderen omkom i Tyskland. Vort blad har sikret sig ret til senere at optrykke beretningen.

Sluttelig takkede Johan Grün alle, der havde medvirket og Københavns kommune for den udviste gæstfrihed.

Og derpå var kommunen vært ved et gavmildt traktement. Alt i alt en smuk og værdig højtidelighed.

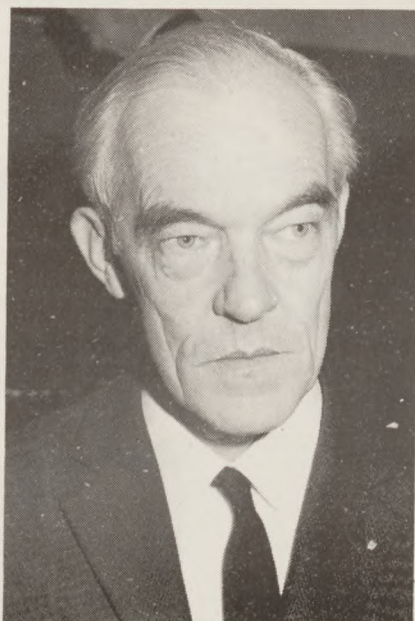
FRIHEDSMUSEET

I hjælpen med fødevarepakker arbejdede man også med B-pakker

Vinterens foredragsrække afsluttedes den 24. marts med et foredrag af vicegeneralsekretær Reetz Funder om hjælpen til fangerne under 2. verdenskrig.

Vi var vel mange, der troede ligesom Reetz Funder havde gjort, at han gik ind til et udbygget transportsystem med materiel og mandskab. Virkeligheden var, at han måtte skaffe sig både vogne og mandskab, en opgave, han delvis løste med den bekendte pressionsmetode ved f.eks. at sige til en stor virksomhed, at en tilsvarende virksomhed i

Reetz-Funder trodsede SS.

samme branche havde stillet en vogn til rådighed osv. På den måde lykkedes det at få 6 biler til rådighed.

Første transport gik til Buchenwald, hvor kommandanten var meget utilfreds og gav udtryk for, at de danske fanger nedbrød moralen i lejren, bestilte ikke nok og fik for meget at spise.

Men Røde Kors havde foruden pakkerne til fangerne også B-pakker (B betyder bestikkelse), og disse B-pakker var meget effektive, når der skulle formidles hjælp til fangerne.

Foredraget var krydret med personlige oplevelser, lige fra tragiske til muntre og spændende oplevelser, som måtte forekomme under en aktion af denne karakter og gennemført under så vanskelige forhold. Men, som Reetz Funder sagde det, opgaven skulle løses, så vi kørte bare.

Vi, der var i lejrene og modtog pakkerne, der i mange tilfælde ganske enkelt var forskellen mellem liv og død, vi vidste, at de korte.

Foredraget gav en fornemmelse af, at det ikke bare var at køre, der skulle energi, handlekraft og mod til for at gennemføre en opgave, man vist kan kalde enestående i historien.

PS. Nogle af os er medlem af Røde Kors og støtter det arbejde, der udføres rundt om i verden, hvor der er mennesker, der lider af sult og sygdom, som vi gjorde det. Men jeg tror, at der er mange, der ikke gør det. Derfor

FRIHEDSMUSEET

I maj måned åbnedes sommersæsonen for Frihedsmuseets åndens cafeteria, som er blevet et attraktivt sted for turister og andre, der spadserer på Langelinie. Også fangekammerater, hvad enten de er københavner eller de er provinserne på besøg i hovedstaden, er velkomne både i museet og cafeteriaet. Museet ligger som bekendt lige ved Gefionspringvandet for enden af Amaliegade. Husk dog, at museet er lukket hver mandag.

I hele sommerperioden, dvs. til 31. august har museet en særudstilling »De glade majdage«.

Mange havde frygtet, hvad der ville ske af krigshandlinger ved Danmarks befrielse, og derfor blev befrielsesbudskabet den 4. maj om aftenen modtaget med så stor jubel.

Men i dagene lige efter 5. maj blev mange landssvigere arresteret. De fleste arrestationer var berettigede, og mange af dem var måske endog snarest en art beskyttelsesarrest, hvorved private hævnopgør blev forhindret. Det kom også mange steder til kampe, hvorved ca. 200 mennesker mistede livet alene i de glade majdage.

På Bornholm var det anderledes, og kun modstandsbevægelsens evakuering af Ronne og Nekso frelste byerne fra et blodbad, således at kun 10 mennesker omkom ved bombardementerne.

Alt dette og meget mere fortæller udstillingen om.

opfordrer jeg alle mine kammerater, som endnu ikke er medlem, til at melde sig ind og støtte den organisation, som har så megen andel i, at vi overlevede.

152.563 (Dachau)

den 16 de

Den 16 de indbød til sammenkomst torsdag den 22. maj 1980 kl. 18 i Københavns Amatør Sejlklub, Strandvænget, København Ø. Overlæge, dr. med. Jørgen Kieler talte om rehabilitering af besættelsestidens ofre.

Som mangeårig deltager i »den 16 de« er Jørgen Kieler kendt af adskillige i kredsen.

Han har i 5 år været formand for Frihedsfonden og igennem de sidste 10 år har han siddet i fondens forretningsudvalg. Han talte om de helbredsmæssige konsekvenser af den psykiske og fysiske belastning, som modstandsbevægelsens medlemmer var ude for.

Foredraget var baseret på personlige erfaringer fra KZ-lejrene Neuengamme og Porta Westphalica og sluttede med en omtale af erstatningslovgivningen og Frihedsfondens virke.

NORGE

GAMMEL- OG NYZASISTER I NORGE

På 40-års dagen for 9. april genoprettedes i Norge Quislings naziparti Nasjonal Samling. Det var otte af Quislings gamle tilhængere, der genoprettede partiet ved et møde i Oslo. Man vil nu søge at skaffe 3000 underskrifter, der giver ret til at opstille ved stortingsvalget i efteråret. Man kender kun eet af de otte navne, nemlig »føreren«, Ole Darbu, der under krigen deltog i de tyske styrker på Østfronten. Han lever i dag af indtægterne fra en stor ejendom i Oslo.

Partiets program er stort set en afskrift af det gamle program fra før krigen.

Det gamle Quisling-parti, NS, er stiftet i 1933 og havde et rent nazistisk program. Den 9. april dannede Quisling en slags regering i Norge. Men den flygtede norske regering og stortinget erklærede fra London Quisling som landsforræder og ved en forordning af 1942 erklærede den norske London-regering alle medlemmer af NS for landssvigere, der skulle straffes efter krigen.

I Oslo findes i øvrigt en organisation, der kalder sig »Instituttet for okkupationshistorie«, der er en dækorganisation for domte landssvigere og gamle NS-medlemmer. Man regner med, at der endnu lever en halv snes tusinde nordmænd, der har været dømt for landssvig.

Endelig består der et ny-nazistisk parti, Nasjonal Folkeparti, der forud for sidste valg

i Norge forgæves søgte at skaffe de nødvendige 3000 underskrifter for at kunne opstille til valget. Mod en gruppe af dette parti, kaldet Norsk Front, føres for tiden en retssag i Oslo, idet gruppen sidste år foretog et alvorligt bombeattentat mod en 1. maj-demonstration i Oslo.

BØGER

12 noveller om Danmarks besættelse

H. J. Lembourn: »En smuk tur langs Strandvejen«. 166 sider, 98,50 kr. Schönbergske Forlag.

Her til 40 års dagen for den sørgeligt berømte 9. april 1940 udsendte den meget produktive forfatter Hans Jørgen Lembourn, selv ung modstandsmand under besættelsen, en ny bog med emne fra de fem besættelsesår.

Det er noveller eller skitser, 12 er der. Kor-te, meget præcise ting, som siger en masse om den tid: Her er faderen, en høj embedsmand, som ved, hans unge søn har rodet sig ind i noget - og nu vil give ham et par råd med på vejen. Skont hvem kan vel råde andre. Fra generation til generation? Men den hæderkronede ulastelige embedsmand, som ikke drømmer om at overtræde kongens bud, har udmærket forstået en del af sønnens tanker og reaktioner. Og giver ham sin velsignelse, må man vist kalde det.

Der er noget om sabotage på en værnemagerfabrik. Og hvordan en sølle sabotagevagt til 175 kr. om måneden må lade livet, da sabotagen skal lykkes.

Der er noget om den unge fyr, som sejler jøder over Øresund, og så ung han er, er en pokkers karl. Sådan da. Men er helt gået i baglås, da han træffer en smuk pige, som går ind på at lære ham lidt elskov. Hun er dog den barmhjertige samaritan, som forstår mere af livet, end han tror. Og aner, hvorfor han er så anspændt. Og som elsker ren novice.

Der er noget fra en dansk retssal, hvor en dommer går til yderligheder af en dom, for at tyskerne med Best i spidsen ikke skal kræve vedkommende unge sabotør udleveret. Og hvordan den unge demonstrerer og spiller helt og ikke vil forstå en pind. Og det kan man måske heller ikke forlange, når man tænker tilbage.

Og en mærkelig 4. maj-aften, hvor nogle midt i festrusen er ligesom sat udenfor. Eller noget om en såret sabotør Arne, som er kommet ind på den tyske afdeling på Frederiksberg hospital.

Ja, Lembourn ridser mange af den tids dramatiske øjeblikke op. Gerne i klare, hårde filmiske situationer, så man ser det hele for sig. Husker lidt af krutdrøgen fra bageriet. Det er dygtigt gjort. Han kan sit stof. Han var der selv. Og husker. Og fører en god pen.

Johs. Rasmussen

MINDEORD

Hans Staub

Hans Staub, Fredericia, er pludselig død, 67 år. I marts deltog han som sædvanlig i Stutthofforeningens årsmøde og den efterfølgende sammenkomst i anledning af 35-året for befrielsen. Og han var tilsyneladende frisk og veloplagt. To dage senere var han død.

Vi vidste jo, at Hans i årene lige efter befrielsen var hårdt knækket af de næsten to års fangenskab i Stutthof. Flere gange måtte han gennem længere sygdomsperioder og sygehusophold af så alvorlig karakter, at lægerne en tid var ved at opgive håbet for ham.

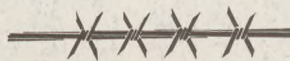
Men Hans var ukuelig og stædig. Han rettede sig på ny. Han fik en række lykkelige og rolige år sammen med familien. Og han fik også kræfter til at deltage i mange af Fangesammenslutningens arrangementer. Men han nøjedes ikke med at være passiv deltager, han var selv en af de aktive. Det kom bl.a. til udtryk, da han for et par år siden var med til at oprette en lokalafdeling af »De erhvervshæmmede« i trekantområdet Kolding, Vejle og Fredericia. Han var afdelingens formand, og den er allerede i god gænge, der er bl.a. oprettet et lokale med ugentlig kontor-tid i Fredericia.

Hans Staubs død er et hårdt slag, først og fremmest for hans kære, men også for fangebevægelsen, der har mistet en trofast og aktiv kammerat, som vi vil savne hårdt.

FT

Halvor Thomassen

Murer Halvor Thomassen, Esbjerg, blev 70 år. Han var aktiv i modstandsbevægelsen allerede fra 1942 og blev i efteråret 1943 arresteret af Gestapo i forbindelse med sabotage. Senere blev han deporteret til KZ-lejren Sachsenhausen, og ved hjemkomsten i 1945 led han af tuberkulose. Hans liv har siden da været præget af eftervirkningerne fra KZ-opholdet. Men alligevel har han gennem årene haft energi og kræfter til at tage aktiv del i arbejdet i fangebevægelsen, hvor han har haft flere tillidshverv. Vi vil længe mindes ham som en god og trofast kammerat.

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Næstform.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 Kbh. K. (01) 14 04 31.

Sekr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Arnold Jensen, Hans Andersen, Axel Lauritzen, Lillian Olsen, Max Gritzman, Jørgen Lind og Solveig Skjøtt.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. (01) 61 18 91.

Kass.: Johs. Damsgård, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense C. (09) 12 71 99.

Århus: Håkon Thomsen, Sondervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 København K. (01) 14 04 31.

Næstfmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Agner Vennike, Præstelængen 19, København NV. (01) 10 72 60. Giro 58 718.

Sekr.: Arvid Hemmingsen, Tulipanvej 21, 2720 Vanløse. (01) Fasan 608.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.

Næstfmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense. (09) 15 98 27.

Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.

Kbh. afd.: Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 København NV (01) 19 67 91.

Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.

Esbjerg afd.: Viggo Hansen, Palnatokes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.

Fredericia afd.: Oskar Larsen, Indre Ringvej 199,2, 7000 Fredericia, tlf. (05) 92 58 33. Kontor Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16. Jens Jacob Jensen (Jejse), Fårbækvej 2, 7000 Fredericia. (05) 95 79 88.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45. Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.

Oskar Hansen, Vognmandsvej 25, 5800 Nyborg. (09) 31 09 23.

Sjælland afd.: Ove Laursen, Dyssekilde, Ganløse, 2760 Måløv. (03) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82. Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Ove Lembeck, Brødregade 19, Randers. (06) 42 51 30.

Midlertidig næstform.: Erik Beerman, Toldbodgade 61, tlf. (01) 14 04 31.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Århus afd.: Tonny Johansen, Hangovej 2, 8200 Århus N. (06) 10 15 19.

Kass.: Th. Nielsen, Jens Baggesensvej 66, 8210 Århus V. (06) 16 50 80.

Randers afd.: O. Lembeck, Brødregade 19, 8900 Randers. (06) 42 51 30.

Kass.: Jenny Fuks, Herman Stillingsvej 68, 8900 Randers. (06) 42 63 61.

Region I: Frits A. Lybek, Ahornvej 5, 9575 Terndrup. (08) 33 57 58.

Kass.: Sv. Jönsson, Konvalvej 45, 9000 Aalborg. (08) 18 34 73.

Foreningen af Gestapofanger på Sjælland: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. (02) 48 56 74.

Kass.: Helge Brinch, CF-stationen, 3310 Ølsted. (03) 34 91 43.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk. (07) 19 14 92.

Kass.: Axel G. Nielsen, Spangevej 36, 8700 Horsens. (05) 62 24 50.

Sekr.: Ove Lykkeberg, Skovvej 14, 8723 Løsning. (05) 89 34 60.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup. (01) 50 33 86.

Næstfmd.: Jørgen Lind, Stavnsholtvej 38, 3520 Farum. (02) 95 11 15.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

Sekr.: Niels Otto Köster, Offenbachsvej 27, 2450 København SV. (01) 17 24 97.

Medlemskort og arkiv: Alex Bindeballe, Bakken 10, Nors, 7700 Thisted. (07) 98 11 95.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Sekr.: Alf Møller, Ørsbjergskovvej 15, 5591 Gelsted. (09) 49 14 35.

Kass.: Banke Jung-Jensen, Skalbjergrvej 32, 5230 Odense M. (09) 13 38 03.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 98 11 77.

Sekr.: Gottlieb Hansen, Jernbanealle 53 A, 2630 Glostrup. (02) 99 53 69.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2630 Tåstrup. (02) 99 53 69.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Max Gritzman, N. Søgade 49, 1370 Kbh. K.

Sekr.: Sonja Gritzman, Oldermansvej 49, 2400 Kbh. NV.

Kass.: Birgit Fischermann, C. J. Frandsensvej 15, 2400 Kbh. NV.

DE ERHVERVSHÆMMEDE

Adresser i København:

Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 Kbh. NV. (01) 19 67 91.

Fmd.: Rasmus Bonde-Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.

Næstfmd.: Vilhelm Læssø Christensen, Kærdammen 29, 2650 Hvidovre. (01) 75 76 12.

Socialsekretær: Carl Nommels, Kostenborgvej 23, 2650 Hvidovre. (01) 75 00 67.

Sekr.: Erna Watson, Rørholmegade 12, 1352 Kbh. K. (01) 11 95 41.

Kass.: Villy Lauridsen, Rørsangervej 66, 2400 Kbh. NV. (01) 10 03 09.

Leder af arkiv: Olaf Jørgensen, Jens Juulsgade 52, 2100 Kbh. Ø. (01) 42 43 34.